

34861, VII C.F. 25

Ed.

Krajnski

Zhbelarzhik.

Spisal, popravil, slo pomnoshil in drugizh
na svitlobo dal

JURIJ JONKE.

Krajski *Hand*
Z h b e l a r z h i k,

to je :

kratko poduzhenje

z h b é l e r e d i t i,

in s' njimi prav ravnati.

Is devét in tridesetlétnih skušinj spisal v' némškim, in
tudi v' krajski jesik po L. P. preštavit dal

JURI JONKE,

někdanji zhermoshnishki fajmašter na Kozhévskim in so-ud
zešarske kraljéve krajske kmetijske drushbe.

Drugi, popravljen in slo pomnoshen natif.

V' Ljubljani, 1844.

Nat' njen in naprodaj per shlahtnimu Kleinmayrju.

Handwritten signature

Krajinski

Philadelphia

1841

Light's production

Charles F. Smith

In a spirit of candor

is not to be understood as a statement of the author's opinion, but as a statement of the facts as they are.

JULY 1841

and the author's opinion is not to be understood as a statement of the facts as they are.

Handwritten number 364

Handwritten text at the bottom of the page.

Philadelphia, 1841

Handwritten text at the bottom of the page.

Predgovor

perviga natifa.

Veliko je she ſzer némſhkih bukev od zhebélne reje, v' kterih je vſe ſapopadeno, kar ſe od zhebél, kolikor je v' ſtanu zhlovéſhki um njih ſkrivnoſtno naturo smodrovati, govoriti more, pa flovéſhkih tazih bukev je malo; in ſhe tih, ktere ſo, ſe je, ſlaſti Krajnzu, filno teſhko ſ' pridam poſluſhiti.

Anton Janſha, Goréniz, is Rodinſke fare, zhigar zhebéljak ſhe dan danaſhnji 60 ſtopinj od nove Bréſhniſhke farne zérkve ſtoji, je ſavolj ſvoje zhbelaſke umétnoſti tako flovil, de je bil od ranze Svitle Zefarize Marije Teresje na Dunaj poklizan, de je tam zhbelaſtvo v' ozhitni ſholi uzhil. Ker ſam ni ſnal piſati, je dal ſvoj zhbe-

larški uk na svitlobo po Blashi Kumerdeji, Zeljskim krefijskim komisarji, ki ga je potlej v' krajnsko prestavil, s' nekterimi perstavki pomnoshil in v' Zelji léta 1792 natifniti dal Janes Golizhnik, fajmashter v' Grishi na Shtajerfskim. Te bukvize, kére so posébnó imenitne sato, ko isvirajo od Jansha, nashiga domorodza, téga vélziga vajvoda in ozhéta zhbelaarstva, se najdejo tù in tam she med kmetifhkim ljudstvam, in bi bile prav dobre, pa so sa kméta malo predolge, in savolj flabe pisarije grosno teshko brati in uméti. Spét druge bukve od zhbélne reje so bile dane na svitlo v' Gradzu léta 1831, pa mémo téga, de so sa kmeta vse preobilne, tudi savolj fhtajerfskiga jesika, in novih zherk, f' kterimi so natifnjene, sa Krajnza she zlo niso.

Drusih flovénfskih, Krajnzu umévnih bukev od zhbelarije pa mende ni.

Po tim tazim mislim, bi nove bukvize, ktere vsakdanje ravnánje f' zhbélami, s' osoram na vse zhasé in kraje kashejo, ne bile odvezh. Sato fim fklenil, in fzer na védno nagovarjanje svojih prijatlov, kteri so iméli perloshnost od prida in spéha moje zhbélne reje preprizhati se,

svoje vezhlétne fkuſhuje, in ſvoje per zhbé-
larſkih opraviſlih nabrano ſkuſheno snanje, s' na-
ſvitlodanjem prizhijozhkih, na kratko, kar je
mogozhe po gódu sdélanih, in v' prav ljudſkim,
vſakimu umévniſim krajuſkim jeſiku natiſnjenih
bukviz, tudi drugim manj ſkuſhenim zhbélar-
jem rasodéti, de bi tako tudi jeſt perpomogel
kaj k' rezhi, ktera ſe je do sdej premalo zhiſlala,
in ne le koríſtno in pridavno ampak tudi pri-
jétno in kratkozhaſno zhbélarſtvo, kéro bi bilo
lahko vſaj v' naſhi, pod pohlévnim podnébjem
uſtvarjeni deſheli, ne le veliko ſboljſhano, te-
mùzh k' nar bogatijim perhodkam povſdignjeno,
kolikor je v' móji mózhi, budil in potíſkal.

Dolsih in viſoko piſanih bukev kmet nima
zhaſa, in ſe jih tudi navelizha prebirati, tudi
ne more vſiga v' glavi obdershati, kér je le
rozhniga déla vajeſ, ne pa ſhtudiranja in tuhtan-
ja; in ſvoje kmetavſko délo vnemar puſtiti, in
ſe ſgol branja in miſhljenja vlotiti, téga ne mo-
re, in to ni njegov pokliz. Glejte, ljubi kmetizhi!
ſato ſe vam podajo tukaj prav kratke in umévne
bukvize, ki jih lahko vſak v' kratkim zhaſu pre-
bère, in vſe v' njih ſapopadeno, bres de bi ſi

glavo lómil, lahko umé in v' spominu ohrani. Defiravno so pa té bukvize kratke, vonder vse v' sebi imajo, kar je potreba kmetifhkimu zhlovéku vediti od zhbélne reje, de bo gotovo prid is nje imel. Sato je vse modrovanje in preiskovanje uzhenih od zhebél, in vse kar le prasno radovédnost pase, in v' gospodarski prid ne bije, létu ispushteno, in le to ob kratkim povédano kar zhbelar mora vediti, de per svojih zhbélah ne bo sgube, ampak dobizhik imel. In prav to je sa kmeta.

Sato, ljubi zhbelarji! berite radi te bukvize, in ravnajte se per svojih opraviilih f' zhbélami svesto po njih; in porok fim vam, de kmalo ne boste iméli usroka, nad slabim spéham svojiga zhbelarstva pertoshiti se, in ne bo tolikokrat flifhati, de f' zhbelarijo nizh ni.

Predgovorzhik.

drusiga natifa.

Kar se drusiga natifa téh bukev tizhe, je pomniti, de so na vezh krajih, kakor so nove fkuflhnje uzhile, popravljene, s' novimi fkuflhnjami slo pomnoshene, in de je vef dnar, ki ga bodo vergle, sa podpiranje ene poboshne napraye naménjen.

V' Kozhévju méfza Svezhana 1843.

Pisaviz.

A. J. Johnson, Clerk.

deputy clerk

It is hereby ordered, that the books of the
County, be so far as they relate to the
County, be kept in the County Clerk's
office, and the same be open to the
view of all persons, who may wish to
consult them, at all times, except on
Sundays, and on the days of public
worship.

W. Johnson, Clerk.

1877.

§. 1.

Od zhebél sploh.

Ni ga pleména shivál in infektov, ktéro bi bilo tako zhuda polno in nesapopadljivo, kakor so zhbéle. Njih nesména ljubésen do svoje matere ali kraljize, njih bratovska edinost in nevtrudna pridnost sa délo, njih rózhnost in natanknost v' sidanju, njih smérno in lépo shivljenje in njih lépi réd per mnogih opravilih, kjer se sdi, de hozhejo ena drugo sad pustiti, de bi splošno frézhó povékshale, so sgol resnizhni sprizhljeji mogozhnosti in modrosti stvarnika. — In réf, zhe bôlj natanko se zhbélni roj pregleduje, vezh zhudniga se vgléda.

§. 2.

Od mnogih plemén ali sórt zhebél.

Troje forte zhbéle ali buzhéle *) so, namrezh:

1. Kraljiza; to je, matiza, mazhiza ali materni-

*) Na vífókim Gorénškim in po Korofhkim jih imenujejo buzhéle ali bzhéle, po drugi nastui desheli zhbéle, na Shtajerskim zhéle, zhélize, po Pemsko ali Zhesuko wzhele in po Doljno-ilirsko pzhele.

za *), kteriga sadnjiga iména se tudi hozhemo dershati;

2. gmanj ali délavne zhebéle, in
3. Trôti ali trotje.

§. 3.

Od maternize.

Materniza je nekoliko vézhi in veliko daljšhi od délavnih zhebél. Njéne štiri letavnize ali perotnize se sdijo v' rasmérju proti dolginu sadnjimu konzu prekratke, in zhe letí, shumé bôlj glasno kakor perotnize drugih zhebél. Raslozhi se nadalje od drugih zhebél po svojim daljšhim shivôtu in po rijaveji farbi. Materniza je mati vñih drugih zhebél; sato je s' njéno sgubotudi vñak panj sgubljen, zhe ni v' njem vezh sa isléshenje nove maternize dobre salége, ali pa zhe se mu ne da druge maternize. Ona je filno rodovitna, in samore eno léto nad 60.000 zhebél roditi. Njé rodovitnost se ravna po njénim sdravju, po podobi njéniga shivôta, nar vezh pa po njéni starosti.

Materniza shiví navadno 3 ali 4 léta, nektéra tudi dàlj, in je v' pervih dvéh létih veliko rodovitniji kòt posnej; kér trétje in zheterto léto she 3 ali 4 tédne posnej róji kòt kakofhna mlaji, in zhe prav róji, vzhafi

*) Na víškim Gorénskim materniza, fzer matiza, mazhiza.

ne more vezh letéti, temùzh pade prezej s'brade svoji-
ga panjú na tla.

V' veliki starosti njé rodovitnost slo odjemlje, in
stavi vézhi dél le she trotóvko salégo, kar je gotovo
snamnje, de ni vezh sa nobeno rabo, sato navadno
sdaj kmalo umerje.

Njé rodovitnost ali nerodovitnost se lahko sposna
tudi po salégi. Ako je namrezh v' fatju saléga vézhi
dél le ene forte, to je, sgol jajzhki, sgol enako veliki
zhervizhki ali pa sgol shé sadélana ali salotana na pol
isléshena saléga, se da fkleniti, de je materniza slo
rodovitna; kér je bila v' stanu na enkrat toliko enake
salége naftaviti. Ako je pa v' fatju vezh fórt saléga ena
per drugi, to je, jajzhki f' zhervizhki in s' shé na pol
isléshenimi zhbélami, je snamnje, de je materniza na
enkrat le malo salége naftavila, de tedaj njé rodovitnost
savolj starosti ali savolj kakofhne bolésni shé slo odjemlje,
in de taka materniza sa prihodno ni vezh sa rabo; sato
se mora s' mlaji in rodovitnishi saméniti, zhe se hozhe
od takiga panjú she kaj dobizhka perzhakovati.

Ako ima tedaj kak panj sizer veliko zhebél in
medú, pa vender ne róji, pridno ne déla, in se ne der-
shi tako dobro kakor drugi, ki so ravno tako mozhni
in dobri kòt on, je téga le materniza kriva; ker sa-
voljo starosti ali pa tudi savoljo kakofhniga drusiga
usróka ali urshaha ni vezh rodovitna. Takimu panju
vsemi staro maternizo, in mu daj namésto njé mlado in

sdravo, pa si bo kmalo pomagal, in tvojim sheljam popolnoma zadovoljil.

De se pa starost materniz more sa gotovo véditi, morajo bukvize iméti se, de se rojstne léta materniz sapifujejo vanje. Le se maternize prvih rôjev ali prvizov, kér smiram stara materniza s' njimi gre, ne finéjo iméti sa mlade maternize v' tistim létu isléshene, drugazhi ko bi bil roj pévski roj.

Vajen in skushen zhbelaar pa shé tudi is farbe in druge shivôtne podobe vgane, koliko bi vtegnila materniza stara biti; ker je stara voliko debelejiga shivôta in rijaveji farbe; zhe se poglédajo, ni tako plaflma, in pozhafej po panju sém ter tje lése kôt mlada.

Maternize enake starosti pa samorejo le zhbóle fame raslozhiti, kér ni vfaka sanje; temúzh isvolijo smed yezh, kar se per pévzih sgódi, eno si, mende nar starji, nar shiveji in nar rodovitnejji, po ktéri si svoje ohranjenje in mnoshenje nar bôlj sagotoviti upajo, vfih drugih pa, zhe jih je she toliko, she ne porajtajo ne; temúzh raji na stari panj nasaj gredo, kakor de bi ktéro smed tih namésto shé isvoljene sprejéle. Sato se mora per polavljanju odvezhnih materniz pasiti, de se jim ne vsame prava, to je, od njih shé isvoljena. Zhe tedaj materniz potrebuješ, in odvezhne maternize pévzov, to je, drujizov in trétjizov poloviti hozhes; dèni vfako posébej v' hishizo, in jih v' panj, v' ktériga si roj ogrébel, kar nar dàlj moreš, eno od druge postavi, in

zhibéle bodo kmalo shé isvoljeno obfule, drugih pa ne bodo zlo nizh ali pa le malo porajtale, ktére snafli bres premiflika isnéti. Le nikar ne samudi, jim prave, to je, ktéro so obfule, is hifhize fpuftiti. Nar bòlj prav pa se ftorí, zhe se pozhaka, dokler zhibéle materniz, kar jih je prevezh, fame ne odshenó; sakaj zhibéle preganjajo té maternize doftikrat shé prezej per ogrébanju rôja, vézhi dél pa jih odshenejo v' novim panju sád, ali pa jih fpodé fkos shrélo is panjú, kjer se dajo na vezher ali v' jutro drusiga dnéva bres truda poloviti. Le se ne fmé nikoli dvéh materniz v' eno hifhizo sapréti, kér bi ena drugo umorila.

Maternize se isléshejo is ravno tifte salége kakor délavne zhibéle, zhe se jajzhki, is ktérih imajo maternize islézhi se, v' maternizhne pifkerze dénejo, ali pa zhe jih zhibéle vanje prenefejo. Ne vé se pa vender, kako zhibéle dobro in rodovitno maternizo sredé. Ali je morebiti she dovòlj, de se le isléshe v' fvojem kraljévim s' veliko potrato vofka narejenim pifkerzu, ki gai navadno na robu ali na kraju fatja v' shelodovi podobi prav navdóli naredijo, ali pa ji morebiti tudi kakoflno bolji hrano dajejo kòt drugi zhibélni salégi.

Vla saléga panjú, is ktére se maternize, délavne zhibéle in trotje isléshejo, je od maternize, ki se sato tudi matiza ali kraljiza imenuje; kér ima le ona mózh jajzhke ftaviti, is ktérih se isléshejo mnogotere pleména zhebél. Ni pa she fkasano, kar terdijo nektéri

zibelarji, namrež: de je trotovska saléga ob zhasu jalovine od délavnih zhebél; sakaj zheravno fo vse zhbéle shénskiga spôla, kér se samore is ravno tistih jajzhkov, is ktérih se isléshejo, tudi materniza islézhi; se vender ni najdlo do sdaj per délavnih zhbélah she nikakorfhno snamnje spolniga uda, nosézhnosti ali sa-fajanja jajzhkov, kar se lahko vidi per maternizi, ka-dar jajzhke stavi. Menitev, de délavne zhbéle samorejo le trôte ali maternize mofhkiga spôla, ne pa tudi sebi enakih islézhi, je tudi naturni postavi nasprot; kér mende ni nobene shivali, ktéra ne bi obojiga spôla rodila, kér bi drugazhi njén ród mogel nehati.

Tudi se materniza vezokrat vidi spomladi in poléti, de v' dopoldanskih urah od zhebél sprémljena, ali ka-kor nektéri pravijo, f' svojo teléfno strasho (*vahto*) lése po fatovju, in majhne jajzhke sa délavne zhbéle v' majhne pisferze, vézhi pa sa trôte v' vézhi pisferze spufha, in jih préd ogleduje, zhe fo prasni in zhifti, de bi se saléga vanje djala, kar se pa do sdaj per dé-lavnih zhbélah she ni spasiló.

Kdor se pa hozhe popolnoma preprizhati, de je menitev, de fo délavne zhbéle matere trótov, ali de vsaj biti samorejo, napzhina, naj vsame enimu panju materni-zo, naj isréshe is njega vfo salégo, in naj pustí fame délavne zhbéle in trôte v' njem, pa bo vidil, de ne bodo nikakorfhne salége naredile; kar bi se móгло vender sgo-diti, ko bi bile délavne zhbéle v' stanu salégo staviti.

Tedaj je trotovfka saléga, ki je dostikrat odvezh, in ki je vzhafih zlo v' zhbélnih pifkerzih, le od fkashe-nih in takih materniz, ki niso vezh sa rabo.

De pa zhbéle ne potratijo prevezh medú sa tro-tovfko salégo, se jim mora ali vséti, ali pa se vfaj sa-volj trotovfke salége podaljshani pifkerzi délavnih zhe-bél s' ojstrim noshem perreshejo, de jih samorejo zhbé-le, po tém, ko so namésto fkashehe maternize sdravo in rodovitno dobile, fpét lepó ozhéditi, in sa pravo sa-légo perpravne storiti.

Zhbélna saléga, ki jo je prava in rodovitna ma-terniza v' mnogotere pifkerze spufila, je od sazhét-ka podobna majhnim, bélim jajzhkam, kére délavne zhbéle neprenehama grejejo, de se samorejo islézhi. V' tréh dnéh se jajzhki fpremené v' zhervizhke, kére zhbéle 8 ali 9 dni redé, dokler toliko ne narastejo, de jih je pol pifkerzov, kére snotraj f' tánko mrén-zo obdajo; kar je pa she prasniga prostora, ga zhbéle napolnijo f' kasho, ki jo is medú, zvétne moke in vóde naredijo, in sadnjizh she pifkerze sadélajo. V' tém ftanu zhbéle salégo she smíram fkerbno pokrívajo, in grejejo, dokler se sadélani zhervizhki v' panzhike ali na pol islé-shene zhbéle ne fpremené, in sadnjizh po pretezhenih 8 ali 9 dnévih popolaama zhbéle nepoftanejo, ter pifkerze f' fvo-jim sobní prejedó, is njih islésejo, se f' pomozhjo dru-gih zhebél ozhédijo in ofnashijo, in she 2 ali 3 dni v' panju oftanejo, de se sa fvoj prihodní pokliz popolaama vterdijo.

Zhe je pa materniza shé preštara, léshe pred svojo smertjo le she trotovfko salégo, kar se perméri vzhafih tudi mladi maternizi, in she zlo pévskim rôjem, usrok téga je mende kaka bolésen, kér taka materniza vézhi dél ne shivi vezh dolgo, temúzh odmerje kmalo po nastavljenju fskashene salége.

Dostikrat se tudi perméri, de panj tazhaf maternizo sgubi, kadar nima nizh vezh sa isléshejenje nove maternize dobre salége. Zhe se to perméri, isléshejo zhbéle novo maternizo is shé preštara zhbélniga zhervizhka ali pa she zlo is punzhike, to je, is na pol góдне délavne zhbéle, ki je shé v' sadélanim pifkerzu. Taka materniza pa se zhbélam ne da vezh popolnoma isdélati; satoraj nima tudi prave podobe, defiravno zhbéle nje rojsten pifkerz sdaljs'hajo, in kolikor je mogozhe, povéks'hajo. To se prav velikokrat perméri, poséбно per isrójenih starzih, zhe maternizo per prashenju ali obhódu sgubé. Zhe se takim panjem prezej pervi vezher, ko so jo sgubili, ne da druga materniza, je drugi ali trétji dan shé nozhejo vezh; kér dostikrat shé pervo nozh poskus'hajo is she neisléshene salége novo maternizo islézhi si. De je panj matérnizo sgubil, dajo zhbéle f' tém na snanje, de slo shumé, hitro v' panj in is njega létajo, nemavadno hitro fém ter tje tékajo, in de so vse sméfhane in shalofne. Taka materniza, ki se sa volj svoje nepopolnoma isléshebe komaj raslózhi od délavnih zhebél, se imenuje prav sa prav trotniza, kér je

mende njé orodje le sa trotovfke jajzhke dobro; sato samore tudi le trotovfko salégo staviti, ki jo sadnjizh tudi v' pisferze délavnih zhebél nastavi, satoraj fo trotje, ki se v' zhbélnih pisferzih isléshejo, veliko manj od drugih, ki se v' trotovfkih isvalé.

Sadnjizh se vtégne tudi permériti, de je po odmerjenju trotnizé le she trotovfka saléga v' panju, is ktére si zhbéle, kér ali kak troten pisferz vézhi naredé, ali pa trotni jajzhik v' kak maternizhin turnizh prenéfó, spét she maternizó isvalé, kakorshna se pa od navadniga trota le po nemalo daljim sadnjim shivótu raslozhi, in kér je moshkiga spóla, sanikakorshno salégo ni. Desiravno taka materniza ni nizh drugazhi kòt drug trot, vender zhbéle nozhejo druge maternize, dokler je ta med njimi, kér njéno nemózh njih sarod mnoshiti od nature tako malo vedó, kakor sanikernoft kake druge pokashene maternize.

Sploh naj si zhbelar samérka, de naj nima nikoli starjih kakor trilétné maternize med svojimi zhbélami, pa mu bodo tudi flabe létine, zhe jim bo le dobro strégel, she prerade rojile; kér je v' panjéh, ktéri imajo mlade, tedaj slo rodovitne maternize, saléga navadno she Liftognoja in Profénza shé spét. Starji maternize pa préd nehajo in posnej sazhejo salégo staviti.

Materniza mora svojimu ljudstvu, to je, drugim zhbélam poséбно perjétno díshati, kér njéno sgubo ali

pobégnjenje is panjú shé po duhu sposnajo, in ga pošléno per rojenju naslédjejo.

Dalje ima materniza tudi kakor druge zhbéle sêlo ali shêlo, pa se ga nikoli ne pošlushi, kakor v' smertni nevarnosti, ko bi jo pertifnil, ali pa v' boju f' kako drugo maternizo.

§. 4.

Od sgube maternize ali jalovine.

Panj vtégne is mnogih usrókov in po mnogotero ob maternizo priti; sakaj ali umerje savolj starosti, ali pa sgubi po kaki drugi nefrézhi shivljenje. Ako je per njéni smerti she mlada saléga, to je, jajzhki ali eni she ne zhes 3 ali 4 dni stari zhbélui zhervizhki v' panju, njéna sguba ne stori veliko fhkode, kér si zhbéle zhes 14 ali 15 dni spét novo maternizo isléshejo; ako je pa ob zhafu njéne sgube saléga shé starji, kar se naméri dostikrat per tistih panjevih, ktérim materniza savolj starosti umerje, kér nektére dni pred smertjo vézhi dél nehá pravo zhbélno salégo staviti, si naredé is njé zhbéle fzer tudi she maternizo, ktéra pa ne more vezh prav isléshe na biti, kakorflna je k' vézhimu she sa trotofsko salégo, in v' tém stanu mora vsak panj v' nizh priti, zhe se mu ne da namésto pokashene kmalo dobra materniza.

Nar bôlj prav se pa stori, zhe se tak panj f' kté-

rim si bodi drugim sklène, in do terganja puhti, de vkûp dólata, kjer se doftikrat, posébnó dobre létine, perméri, de zhbéle oba panja polna nanosíjò, ktéríh se vtégne edin ali drugi poljubno porabiti.

Zhe je mogozhe she pred sklépanjem panjev pokasheno maternizo dobiti, in jim jo vséti, je sklépanje gotovo frézhno; szer pa bi se lahko permérilo, de bi zhbéle skasheniga panjú, posébnó zhe je mozheji kòt tifti, f' kterim se sklène, pravo maternizo umorile, in se tako f' sklépanjem vezh shkode kòt dobizhka storilo.

Ako pa umerje materniza sinne méfze, ko zlo nizh salége v' panju ni, ostane tak panj jalov; ker si v' tém stanu zhbéle she skashene maternize ne morejo islézhi. Zhbéle dajo po mnogotero svojo jalovino sposnati. Jalovzi, zhe imajo tudi she dovòlj zhebél, létajo le pozhasi, in vézhi dél le o poldanskíh urah, ne nosijo nizh ali pa le malo obnóshja, roparzam se ne branijo nizh ali pa vsaj ne tako serzhno kakor drugi, sraven téga so tudi vsi pobiti in shaloftni.

Ako se v' kakim panju trotje smiram bolj mnoshijo, in se sadnjizh tudi zlo majhni v' zhbélnih pifkerzih islésheni perkashejo, zhbéle jih pa vender she smiram preganjajo; je gotovo snamnje, de imajo pokasheno maternizo ali trotnizo. Ako pa putfé tróte v' miru v' panj in is panjú létati ob zhafu, ko so jih shé vsi drugi panjevi pregnali; je snamnje, de materniza vezh ne shivi, tedaj taki panjevi radi vsamejo vfako maternizo

bres raslozhka. Le pévzi, zhe maternize per prafhenju sgubé, nozhejo mlajih materniz, kakor fo njih bile. Sato sa take mlade rôje, ktéri per prafhenju v' pervih 8 ali 9 dnévih, tedaj fhe préd, kakor fo môgli sa-légo safaditi, ob maternize pridejo, ni druge pomozhi, kakor jih s' drugimi fkleniti, ali jih pa fpét na njih ftare panjeve sagnati. Ni pa dobro take panjeve f' pervizi ali ftarzi fklépati; kér savolj neenakosti materniz zhbéle ftarih materniz ne fprejmejo rade zhbébél mladih materniz, temùzh jih vézhi dél pomorijo. Sato je per fklépanju panjev pasiti, de se fklépajo pévzi f' pévzi ali f' ftarzi, ki fo se shé isrojili, pervizi le f' pervizi, ali f' takimi, ki fhe nifo rojili, ktéri imajo tedaj fhe ftare maternize.

Velikokrat se imajo panjevi sa jalove, ktéri imajo le savolj ftarosti nerodovitno, bolno al drugazhi pokasheno maternizo. Ako se jùn da v' tém ftanu nova materniza, ne de bi njih pokasheno vfaj en dan ali eno nozh préd is panjú fpravil; jo sgrabijo zhbéle, kakor bi mignil, in jo umoré bres odlafhanja, ali pa jo spodé per luknji fpét is panjú, per ktérim preganjanju dostikrat milo zvili, in da svoj mili glaf tako glafno flifhati, de se lahko raslozhi. Sato se panjevam, od ktérik se prav ne vé, ali imajo le bolno ali pa jnimao nikakorshne maternize ne fméjo maternize nikoli profte dati, ampak le v' hifhizah saperte, de se vidi, ali fo jih zhbéle per volji fprejéti ali ne. Ako fo zhbéle per volji maternizo

šprejéti, obfujejo s' vefeljém hífhízo, in. kashejo svojo sadovoljnoſt s' vefélím fhumenjem; zhe pa niſo s' maternizo sadovoljne, obfujejo tihama hífhízo, ter filijo fkos omréſhje ali galterze vanjo, de bi jo umorile.

Tudi ſe pomaga jalovimu panju, zhe ſe vsame is panjú, ktéri ima veliko múh, fat, v' ktérim ſo jajzhki in zhervizhki délavnih zhebél, in ſe ravno tako poſtavi v' jalov panj, kakor je v' préjſhnjim ſtal, de ga zhbéle dobro pokrijejo in na ſvojo oſnovo perterdijo ali perlotajo. Is take ſalége, in fzer is zhervizhkov v' 14 ali 15, is jajzhkov pa ſhe le v' 18, 19 ali 20 dnévih, ſi bodo zhbéle nekoliko novih materniz iſlégle, ktére vzhafih tudi pojó in rojijo, zhe ima panj veliko zhebél, in zhe je vreme lepó.

Vender ſi panjevi, ktéri ſo ſi take maternize iſlèzhi mógli, le malokdaj pomagajo, kér prevezh ob zhbéle pridejo; ſakaj prava materniza ſe iſléshe is zhbélni-ga jajzhka ſhe le zhes 20 dni; ſmoſhnoſt ſalégo ſtaviti dobí ſhe le devéti ali deſéti dan po ſvojim rojſtvu ali iſlésenju is ſvoje ſibéle; ſaléga je pa ſpét ſhe le zhes 20 ali 21 dni prav gódna. Is téga ſe vidi, de ſkoraj 50 dni pretèzhe, prédin panj, ktéri ſi je tako maternizo iſlégel, pomozh od mladih zhebél dobí. Ta zhaſ pa pride tako ob zhbéle, de ſi vézhi dél ne more vezh pomozhi, in ſhe tiſto léto kaj dobizhka perneſti.

§. 5.

Od prashenja ali obhóda materniz.

Mlada materniza dobí rodovitnost, ali bòlj prav rëzhi, smoshnost jajza lëzhi, ali salégo staviti, she le devéti ali deféti dan svoje starosti, do ktériga zhafa v' panju nima nobeniga opravila; satoraj si ta zhaf v' veselje oberne, ter vsak dan o poldanskih urah enkrat is panju in v' panj sleti. Ta kratkozhasnost materniz sunaj njih prebivalish se imenuje prashenje ali obhód materniz. Is téga nektéri fklépajo, de mlade maternize takrat na svoje opleménjenje létajo, in pravijo, de so sunaj panjev od trôtov opleménjene.

K' poterjenju svoje menitve pravijo, de se konez zhafa njih prashenja, to je, 8. ali 9. dan po tém, ko so jële islétati, na njih sadnjim shivôtu vidi sléd storjeniga opleménjenja. Pa de se sdaj njih sadnji shivot bòlj ôdpert vidi, je mende le suamje njih popolnoma gôdniga jajzhnika in njih dosoréle nosézhnosti; kér taka materniza vézhi dél shé drugi dan salégo stavi. Menitev, de so maternize sunaj panjev od trôtov narodovitnjene ali opleménjene, mende shé sato ni refnizhna, kér so tiste maternize, ktére ob zhafu prashenja svojih panjev she zlo ne sapuste ne, po tém pretezenim zhafu vender tudi rodovitne in smoshne salégo staviti.

Sunaj prafhenja ne sapuſti materniza nikoli fvojiga panjú, rasun zhe gré is njéga s' rôjem vred.

Per prafhenju ſe mladim maternizam lahko perméri, de ſo od ptizhev ali ferſhenov v' sraku (ljuſtu) poſherte, ali pa de naſaj pridejozhe fvoj panj ſgreſhé, in v' drugiga gredó, kjer ſo prezej ſgrabljene in umorjene, zhe ne morejo hitro per luknji uiti. Slaſti ſajdejo maternize rade v' ſofédnje panjeve, zhe ſo njihovim prebliſo, zhe imajo njihovim enake brade in luknje, in zhe ſe ravno tiſti zhaſ praſhijo; kér maternize vézhi dél na take panjeve leté, kjer je na bradah nar vezh zhebél. Od tod pride, de nektéri pévzi, to je, panjevi s' mladimi maternizami, k' ktérim ſe ſhtejejo tudi iſrojeni ſtarzi, fvoje maternize ob praſhenju ſgubé. Sato ſe rôji s' mladimi maternizami ne ſméjo dévati v' frédo med druge panjeve, ampak v' nar ſgornjo ali v' nar ſpodnjo verſto, ali pa na kraj in na vogle ulnjaka. Verh téga pa ſe morajo panjevam tudi ſhe kake poſébné ſnamnja narediti, de jih maternize naſaj gredé loſhej najdejo.

Ta previdnoſt ſe ne ſiné ſpred ozhi ſpuſtiti tudi zlo per tiſtih ſtarzih, ktéri ſo rojili, kér ſe vtégnejo tudi tém maternize per praſhenju ſgubiti, kar ſe pa per njih ne ſamerka tako lahko, kakor per novih rôjih, ktéri, kér nimajo ſhe nizh ſalége, is ktére bi ſi novo maternizo iſlégli, v' fvojim panju zlo oſtati nozhejo; temúzh ſe ali v' ſtari panj povernejo, ali ſe pa k' ſoſedam podajo, zhe ſe jim ne dajo berſh ſpét druge

perhranjene, in vsaj tako stare, zhe ne starji maternize, kakor so njih bile, kér mlajih ne sprejmejo rade.

Stariz pa, zhe prav per prashenju ob maternizo pride, svojiga panjú ne sapusti, kakor mladi rôji; kér ima ob tém zhasu she smiram nekaj od stare maternize stavljene salége, is ktére si, kakor je bilo shé rezhenó, spét novo maternizo isléshe, ktéra pa sato, ko je ta saléga shé prestara, ne more vezh prav po gôdu isnalêzhi se, in je k' vézhimu le sa trotovsko salégo. Kér se pa taka materniza po velikosti od délavne zhbéle komaj raslozhi, in se per she tako netanknim preiskanju lahko ne najde, méni veliko zhbelaarjev, de tudi délavne zhbéle trotovsko salégo stavijo.

§. 6.

Kako se samore zhbelaar s' maternizami preskerbêti, in jih dàlj zhasa per shivljenju ohraniti.

Ob zhasu rojenja se to prav lahko sgodí, sakaj pévzi imajo vézhi dél vezh materniz, smed ktérih si le eno isvolijo, druge pa preshenejo ali pa pomoré. Zhbelaar naj tedaj polóvi take preganjane maternize, in zhe jih prezej ne potrebuje, naj jih saprè v' hishize, in jih da takim panjevam na rejo, is ktérih je stara materniza shé f' pervizam shla; kér taki panjevi vsako mlado maternizo

radi sprejmejo, in jo redijo, dokler sadnjiga pévza ne dajo. Kadar so pa sadnjiga pévza dali, se jim morajo maternize, ki so jih na reji iméli, prezej vséti, kér bi drugazhi svojo maternizo, ktéra je sa sadnjim pévzam fhe v' panju oftala, in ktéra je sa prihodno gospodarstvo naménjena, umorili, ali pa vsaj ne bi saperte nizz vezh porajtali.

Maternize se pa tudi dálj zhafa v' shivljenju ohranijo, zhe se sapró f' kakim štó zhbélami svojiga rôja in s' enim fatam vred v' fhkatlizo, in se spravijo na takim kraju, kjer mrasa ne umerjejo. Bres drugih zhebél pa saperta materniza ne shiví zhes 3 ali 4 dni, defiravno se samore fama nahraniti ali najésti, in tedaj ni tréba, kar nektéri zhbelaarji mislijo, de bi jo druge zhbéle pitale.

Nadalje se zhbelaar tudi prefkerbí s' maternizami, zhe vsame is panjú, ktéri ima veliko polka, fat v' kterim so jajzhki ali pa fhe prav majhni zhervizhki s' nikoliko zhbélami vred, in ga postavi v' trushizo alinalogo med dva fata ravno tako, kakor je préd stal, de ga zhbéle lahko pokrijejo; in té zhbéle si bodo v' 14, 18 ali 19 dnévih nekoliko materniz islégle, smed ktérih si bodo eno svolile, in jo zélo polétje iméle, zhe se im puftí kakor drugim zhbélam is njih majhniga prebivališa létati, in zhe se s' njimi ravná, kakor s' drugimi rôji.

§. 7.

Od maternizhniga pétja.

Nektéri zhbelaarji ménijo, de je pétje 'mladih' materniz vkùpklizanje zhebél, ktére so sa novi [roj odbrane, in napoved, de se blisha zhaš rojenja; jest pa ménim, de je to pétje snamnje, de mlade maternize v' panju ena drugo preganjajo, de hrepené svobodne ali frej biti, in de shelé kmalo is panjú sletéti; sakaj inatnize ne terpé s'voje enakosti, sato salésjejo s' nesrezhenim foverashtvam ena drugi shivljenje, kér je po zhudnomodri napravi drushniga shivljenja zhebél sa eno drushino le en sam gospodar odlozhen. Sato mora tudi stara materniza f' pervim rôjem 5 ali 6 dni préd iti, kakor mlade s'voje sibéle sapusté, fzer bi jih stara prezej per rojstvu pokonzhala, kar mende zhbéle shé fame vedó, kér staro maternizo, zhe sa volj slabiga vreména perviga rôja ne more odpeljati, vselej préd umoré, kakor so mlade svaljene, de ni njih shivljenju nevarna, in od tod pride, de se maternize vzhafih shé per pervih rôjih dajo flifhati.

Novorojena materniza sadobí popolnoma letézhnost, to je, mozh prav letéti, fhe le 2. ali 3. dan; sato panj, ki ima tako maternizo, nikoli ne róji shé prvi ali drugi, ampak vselej fhe le trétji ali zheterti dan po tém, ko je jéla péti.

Zhe prav zhbéle vselej, kolikokrat maternize lé-shejo, is njim perrojene prevídnoſti, ko bi ſe vtegnile ene fkaſiti, vezh iſléshejo jih, ſe vender per panjéh, ktéri vezh nozhejo rojiti, in tedaj tudi vezh kôt ene maternize ne potrebujejo, maternizhniga glaſú vezh ne ſliſhi, kér zhbéle po tém, ko ſo ſi ſmed novoisléshe-nih materniz eno ſvolile, druge vſe koj per rojſtvu po-moré, ali jih pa ſhé v' negôdni ſalégi iſtergajo, de bi njih iſvoljene preganjati ne môgle, kar ſe per pévſkih rôjih ſgodí.

§. 8.

Od délavnih zhebél.

Drugo pleme zhebél v' panju ſo navadne ali délav-ne zhbéle, ktére morajo méd nabirati, in vſe druge déla ſame opraviti. Téh je nar vezh v' panju, in po njih ſhtevelu ſe ravna bogatſvo panjú, zhe ima verh té-ga tudi ſdravo maternizo. Raſun ſimſkih méſzov, ko ne morejo létati, in noſiti, niſo nikoli bres déla, in oprav-ljajo ſvoje mnogotere opravila ſverſteno, ſa ktére jih njih ſtaroſt, njih jim perrojeno ſpoſnanje potrebnôſti déla in ſhe druge okoliſhine naménijo. Tako ſe vpírajó ene ſ' notranjim délam, ſidajo ali napravljajo ſatje, dé-lajo v' panju ſ' buzhenjem in majanjem perotniz gorkoto in ſalégi potrebno toploto v' panju, oſkerbljujejo ſalé-go, ali ſo per luknji na ſtrahi (vahti), trétji ali zhe-

terti dél jih pa isléta, méd, ki se imenuje tudi fterd *) in roshno ali zvétno moko brat, sa kar fo mende nar starji naménjene; kér se vézhi dél stare, ki se po njih sívshi farbi in bòlj rafterganih perotnizah lahko sposnajo, is panjú in v' panj létati vidijo.

To, kar na nogah nosijo, ni vofik, kar nektéri ménijo, ampak le zvétni prah ali zvétna moka, ki jo s' médam sméfhajo, in is téga nékak mléku podoben podmèt sa mlado salégo naredijo. Vofik je is medú, od ktériga se v' zhbélnih shelodzieh lozhi, in ki ga potlej v' podobi bélih péniz is febe ispoté, in sa sidanje fatja obdélajo; sato tudi v' panju vfelej lahko sidajo, zhe le dosti medú sa vshitek dobé. Sa téga dél jest dam vsakimu rôju, defiravno zhbéle ne gredó f' prasnimi shelodzi v' svoje novo prebivalishe, ampak fléherna nekoliko shivesha is stariga panjú f' fabo pernese, prezej prvi vezher eno koritze medú, de loshej sazhue sidati, in fzer na tístim méstu v' panju, kjer hozhem, namrezh ondi, kamor mu koritze postavim.

Prédin sazhnejo sidati, oglodajo f' svojimi sobmi do zhištiga mésto, na ktérim mislijo svoje délo sazhéti, po tém ga vgladijo, s' nékakoshno rumeno mokroto pomashejo, ter sazhnó is nekakoshne smolnate rezhí, pískerze délati. Sdaj spravljajo pridno vofik fkupaj, ki ga per dobri nôshnji medú obilno ispoté, in sidajo is njega rasne zhbélne pískerze. Pervi pískerz, ki je duo

*) Na viškim Gorénském fterd, fzer méd.

zéliġa fatú, je le fhtirvoglat, drugi so pa savolj per-varvanja prostora in vosika vfi fhéstvoglatti, in so tako umétno ali kunshtno sversteni, de nizh prostora med njimi ne oftane, temúzh straniza eniga pifkerza je tudi straniza sravniga, in dno eniga pifkerza je tudi dno nasproti stojézhiga.

Pifkerzi so vfi tako narejeni, de so nemalo góri nagnjeni, de se méd is njih ne zedí. Zhe se tedaj zhbélam da naloga, se fatje ne fmé napzhno ober-niti, kér bi jim na dôli nagnjeni pifkerzi ne bili ne sa salégo, ne sa méd.

Akoravno zhbéle svoje déla le v' temi in sfer savolj potrebne gorkote le v' frédi svojiga kupa opravljajo, je vender vse njih délo tako nátanko po vladinah ali regelzah storjeno, in fi tako podobno, de f' svojim sidanjem tudi nar bôlj prebrifane mojstre vshugajo.

Per opravljanju svojih notranjih dél ne potrebujejo nobeniga drusiga orodja, kakor svojih sób in s'prédnjih nóg, ki so jim namésto rók. Zhudno je per zhbélah, de tudi nar mlaji, ne de bi se bila uzhila, zélo sidavstvo tako dobro sna, kakor nar starji, in de fléherna, ne de bi se bila od drugih nauzhila, sna f' svojo pridnostjo in f' svojim délam v' vfih rezhéh in per vsaki perloshnosti splošno frézho, kar je nar bôlj mogozhe, povikfhati.

Vse zhbéle imajo tako rekozh, le en um in eno voljo. Sléherna vé, de je délo potrebno, in fléherna

ga je perpravljena opraviti, ko bi iméla tudi shivljenje sgubiti. Nékaj jih uanafha méd, ktériga is mnogotérih zvetliz, rósh in rasniga zvétnja, ob zhafu medéne róse pa po drevéfnim listju in drugih séljfhih in is blata listnih vfhi ferkajo, in per nabiranjú in domulétanjú v' svojih shelodjih dobro fkuhajo, in ga sa daljno f-hranjenje po svoji volji v' piskere dévajo. Druge nabirajo zvétno moko, to je, slésejo v' zvetlize, in se valjajo tako dolgo po njih, dokler niso vse f' zvétno moko oprafhene, po tém se zhédijo f' fprédnjimi nogami, in dévajo zvétno moko tako dolgo v' malih képizah na stégna sadnjih nóg, dokler tako velike képe ne narastejo, de jih je vrédno domu nésti. Kadar pride tako obloshena zhbéla v' svoj panj, pahne képe s' nogami v' piskerz, ki je shé sa zvétno moko perpravljen, druga zhbéla pa jih prezej potlazhi. Tako napolnijo vezh piskerzov nemalo hòlj kòt na pol f' zvétno moko, drugi prostor pa s' médam. Po tém jih sadélajo s' vofhénimi pokrovzi, de se ne pokvarijo ali pa ne fkišajo.

Dostikrat je zvétna moka v' buzhnim, diujnim in kumarnim zvétnju tako mokra, de je zhbéle ne morejo na stégna sadnjih nóg fpraviti, temúzh leté polne rume-niga prahú domú, in se dajo drugim zhbélam ozhifiti.

Kadar je dobra pafha, to je, ob zhafu medéne róse in ob ajdovim zvétnju nanafhajo zhbéle méd in zvétno moko oboje na enkrat, vender nofijo zvétno moko vézhi dél le v' majhnih in nepopolnamih képizah. Dobra

pašha ali medéna rôfa pa je le v' gorkim in soparnim vreménu, zhe namrezh jùg ali pa sapadnik (veter od solnzhniga saboda) vlézhe, in zhe je nebo polno zher-nih teshkih oblákov, in se sa desh perpravlja.

Deširavno le malo zhebél zhes eno léto shivi, kér poprédhnje polétje rojene, ktére se po rijaveji farbi lahko posnajo, odmerjú vse do mézsa Kimovza; jih vender savolj délavniga shivljenja, nevtrudne pridnošti in veliko sovrashnikov, ki jim védno po shivljenju štré-shejo, le malo naturno finert storí.

Kér se pridnošt in délavnošt panjú le po rodovitnošti njegove maternize ravná, sato ni med zhbélami gledé njih dobrote nobeniga raslozhka. De so pa nektére zhbéle nemalo vézhi ali manji kakor druge, pride od tod, kér vfaka zhbéla, ko se isléshe, v' svojim pifkerzu tanko mrénzo ali koshizo pušti, f' ktéro svoj rojsten pifkerz od snotraj obdá; sato so pifkerzi zhe dalje manji, in tedaj tudi zhbéle, ktére se isléshejo v' starih pifkerzih, ki je bila shé velikokrat saléga v' njih, nekoliko manji, kòt druge, ki se v' novih pifkerzih isléshejo.

Ta raslozhik je pa tako majhin, de se komaj sposna, in kar se pridnošti zhebél tizhe, jim nizh ne fhkodje. Vender ni dobro iméti starjih panjev, kakor tri- ali fhirlétnih, kér so zhbéle v' novih panjéh, kjer imajo lépo bélo fatovje, fagzhnoji in pridnei, kakor v' starih, ki je shé zherno fatovje v' njih. Na-

dalje naj fi zhbelaar persadéva, de bo imel smiram mozhne panjeve, to je, take, ktéri imajo veliko zhebél. Zhbélne prebivališha naj so raji prevelike kakor premajhne, sakaj en mozhen roj da vezh dobizhka, kakor trije frédnji ali vezh flabih. Vsamimo, de se v' enim panju potrebuje sa potrébno gorkoto in domazhe opravi-la 6000 zhebél, jih vender, zhe ima panj 24.000 zhebél, fhe 18.000 méd nanafha, zhe ima panj 12.000 zhebél, jih méd nanafha le 6000, zhe ima pa panj le 6 ali 7000 zhebél, jih je komaj 1 ali 2000, ktére méd nanafhajo; tedaj da mozhen panj trikrat toliko dobizhka koker frédenj, in vezhi kòt defétkrat toliko kakor flab.

Is té rajtinge, fhe bòlj pa is lastne fkufhnje, se mora vfak zhbelaar prebrizhati, de je sdrushenje flabih panjev, to je, drujizov f' trétjizi, koriftno, in dostikrat edina pomozh flabe panjeve k' pridu svoje zhbeleriye per shivljenju ohraniti.

Tudi se je per zhbelaarji varvati vfiga nenavadniga in preumétniga ali prekunfhtniga ravnanja f' zhbélami temúzh naj se jim pusti, de po svoji naturi shivé. Le f' pridnim klajenjem naj se jim pomaga, pa bodo gotovo vezh dobizhka dale, kakor zhe se fhe tako umétno s' njimi ravná. Vender se v' enim zhbelnjaku ne smé vezh kakor 40 starih panjev iméti, kér bi jih vézhi fhteвило ne perneflo dobizhka, ki se od njih perzhakuje.

Skerbin zhbela naj tudi, zhe mu le zhaſ perpuſti, vſak dan ſvoje zhbéle obifhe, de bo videl, zhe ni morebiti kak panj ob maternizo perſhel, in je v' nevarnoſti od roparz pokonzhan biti, ali pa zhe ſe ni morebiti kaj drusiga pergodilo, zhémur bi bilo tréba hitro pomagati, de ſe vézhi ſhkoda ne ſtorí.

§. 9.

Od zhbélniga pika.

Vſaka délavna zhbéla ima shélo, ktéro obſtoji is dvéh ſhpizhiz, med ktérima je f' ſtrupam napolnjen mehurzhih. Na konznu ſhpizhiz je vezh nasaj ſakrivljenih kavljizhkov, ktéri ſe s' golimi ozhmí komaj vidijo. Od tod pride, de globoko ſapiknjeno shélo v' rani oſtane, in ſe raji is zhbéle potégne, kòt bi ſe dalo is rane isdréti. Mehurzhih f' ſtrupam napolnjen ſe raſlije per vſakimu piku v' rano, od kodar tudi bolezhina pride, ki ſe ſa pikam zhuti, in otók, ki per mladih in kervopolnih ljudéh velik naraſte, in vzhaſih zéle tri dni terpi.

Zhbéle od nature niſo togotna. Sunaj ſvojih panjev in 20 ali 25 ſtopinj daljezh od ſvojih prebivaliſh nikomur nizh ſhaliga ne ſtoré. Ko bi jih prav s' zvétja in rósh, ki méd in zvétno moko na njih nabirajo, ſgnati in jih navlaſh k' jési drashiti hotel; vender raji perjenjajo in drugam ſleté, kakor de bi ſe vſtavliale in

mašhevale. Vender se perméri, de ktéra koga bliso fvojiga prebivališha pizhi, kar se pošébnó rado sgodí tople in medéne dni. To pa stori le is škerbí sa shivljenje svoje kraljize, kér je vřaka zhbéla perpravljena svoje shivljenje dati sa obrambo in frézbo fvojiga drushtva. Naj tedaj zhlovek šhe tako previdno s' njimi ravna, in se sa vřak opravik per njih tudi f' zhbelařsko kapo in rokovicami previdi, se vender ni v' stanu vselej in per vřaki perlošnosti obvarvati, de bi ga nikoli nobena ne kuřnila. Zhe se je tedaj kaj takiga sgodilo, se mora shélo, ktéro vézhi dél v' rani sařtane, bersh islézhi, in řtrup, kolikor je mogozhe, is rane istlazhiti. Rana se mora hitro s' médam pomasati, ali zhe ni medú, se mora trot ali druga zhbéla, nar bolje pa tiřta, ki je vpizhila, kér mora savolj sgube shéla tako umréti, na nji smezhkati, in tako se bolezhina in otók, zhe vřa ne neha, vender slo smanjšha.

Tudi péřt perřti na rano poloshene vézhi dél dobro řtori. Tudi pomaga, zhe se rana s' merslo vódo dobro vmije, in se to vezhkrat ponovi. Dalje se perporozha v' veliko zhbelařskih bukvař tudi řivkino shganje (Eavendeľgeist) soper zhbélni pik. De se pa zhbélniga pikanja kolikor je mogozhe, obvarvařh, morash s' njimi řzer řerzhno, pa vender smiram pozhařu in nikoli s' odkrito glavo v' zaker hoditi, in kdor se jim bres zhbelařske kape blisha, naj ři obras do ozhi s' ruto pokrije, kér zhbéle nar raji v' obras in vézhi dél v' ozhi zhlovéka mérijo.

Ako ktérikrat ena ali vezh zhebél shé f'ferditim buzhenjem krog koga léta, in ga preganja, s' roko ali f' klobukam kar ne finé po nji mahnuti, kér bi si tako le she huji storil; temùzh obras naj si s' rokami sakrije, in odtégne naj se pozhasu od ulnjaka, ali se pa na tla vléshe, in tako dolgo na miru ostane, de se vse hude zhbéle raskropé.

Pofébno pa se mora varvati, de se zhlovek poten zhbélam ne blisha, kér jim je soparza od ljudi kakor od shivál nesrezheno soperua, tedaj se mora védno skerbéti, de kaka domazha shivál, pôtni konji in tako dalje bliso ulnjaka ne pridejo, ali pa mémo kakiga rôja, ki je ravno v' sraku ali ljuftu, ne tezhejo, kér zhbéle nizh téshej ne terpé kòt hitro gibanje.

Verh téga so zhbéle takih ulnjakov, ki so bliso hísh, mémo ktérih morajo ljudjé vezhkrat hoditi, veliko mànj hude, kòt is samotnih ulnjakov; kér so zhbéle, zhe se bòlj okoli njih hodi, bòlj domazhe in krotke. Tudi se jih zhbelarju, ktériga shé po duhu posnajo, ni tréba tako bati, kakor kakimu ptujimu jim neposnanimu zhlovéku.

§. 10.

Od trotov.

K'trétjimu pleménu zhebél se shitejejo trotje. V'panjéh, ki imajo veliko zhebél, se vglédajo shé Vélkiga Travna, v' drugih pa she le Roshniga Zvéta. Trotje le

kratek zhař shivé, nar dalje někako do konza Kimovza, kjer jih druge zhbéle bres usmiljenja pomoré. Zhe pa pašha fhe přéd neha, kar se vézhi dél sgodi, ali zhe vřtane lakota, jih pomoré velikokrat shé v' Roshnim Zvétnu ali Malim Serpanu, ja vzhafih jih istrygajo is piřkerzov fhe zlo v' negódni salégi. Panj, ki se mu je to permérlo, róji malokdaj vezh tisto léto. Vélkiga Serpana ali Kimovza fo pa vselej od zhebél, ktére imajo dobro maternizo, odgnani, v' zhémur se mora zhbélam tudi, kar je mogozhe, pomagati, kér bi fzer v' řhkodo drugih potrebnih opravil prevezh zhafa sgubile; sato naj se smezhkajo in odpravijo slasti trotje, ki se svezhér na bradah panjev ali pa snotraj luknje v' zélih kupih sbirajo, kér fzer dostikrat panjevo luknjo tako samafhé, de fo zhbéle v' nevarnosti v' njim sadufhiti fe. Zhbéle men-de po svoji naturi vedó, de jih lahko pogrěřhajo, in de bi v' prihodnim njih drushtvu kakor nepotřebni jédzi le nadlégo délali; kér se le s' nar boljim médam pasejo, in zhe prav v' lepím vreménu v' poldanskih urah létajo, vender nizh ne nanafhajo, kér se nikjer ne vfédejo. Sato ménijo nektéri zhbelaarji, de fo odvezh in nepotřebni, kar pa ne more biti, kér bi bilo to nasproti modrosti řtvarnika, ki je v' zhbélnim kraljéřtvu pošébnio ozhitna. Njih řhtevilo ni v' vřakim panju enako; sakaj řtarji maternize rodé vselej vezh trotovřke salége kakor mlaji. Tako je v' nektéřih panjevih s' tri- ali řhtirlétno maternizo zheterti ali pétí dél zhebél sgol

trot, nasproti pa imajo panjevi, ki imajo mlade maternize, le malo trotov.

Trotje fo vſi moſhkiga ſpôla in k'opleménjenju maternize naménjeni. Le ſe ſhe ne vé, kako ſe s' maternizo sdrushijo. To je do sdaj ſhe smiram ſkrivnoſt nature, deſiravno veliko naturosnanzov terdi, de ſe materniza po navadno f' troti sdrushi, in od njih opleméni ali narodovitni. Oni iſhejo ſkaſati to f' tém, de imajo trotje réf pravo rodiven ud, f' ktérim ſamorejo s' maternizo prav po naturno s-ediniti ſe; ſakaj zhe ſe trotov ſadnji ſhivot ſtiſne, ſe pokasheta iſ njega dva meſnata vilizam podobna roſhizhka, ki ſta rodiven ud, f' ktérim ſe s' maternizo s-edinijo; in kér trot ni vezh v' ſtanu téga uda naſaj vaſe ſpraviti, temùzh mora umréti, pravijo, de vſak trot ſamore le enkrat s' maternizo s-ediniti ſe. Nektéri zhbelaarji ſhe zlo terdijo, de fo naſhli take mertve trote s' iſdertim rodivnim udam na bradah panjev.

Per vſim tém je pa vender zhudno, de do sdaj ſhe nobeden ni vidil, kako de ſe trotje s' maternizo s'-edinijo. Tudi ſe ſhe ni ſpasiló, de bi materniza iméla do trotov ali pa trotje do nje kako poſébnó nagnjenje, kakor ga imajo délavne zhbele do ſvoje maternize, ktére jo neprenéhama ſnashijo, liſhejo, gladijo, jo s' médam pitajo, deſiravno ga tudi ſama lahko ſavſhiva, jo povſod ſpremljajo, in fo smiram perpravljene ſvoje ſhivljenje ſanjo dati. Trotje pa, zhe tudi ktéri s' rô-

jem gré, takih snaminj ljubésni do svoje kraljize nikdar ne kashejo, kar bi se móгло sgoditi, ko bi kako posébnó nagnjenje do njé v' sebi zhutili. Desiravno se ne vé, kako de se materniza opleméni, je vender gotovo, de se ne more bres trotov opleméniti. Sato nektéri zhbelaarji ménijo, de je materniza shé v' sibéli ali pikkerzu she ko je zhervizhik, in morebiti zlo she v' jajzhku saperta, in sfer na vezh rodov, kar naturosnanzi od listnih ushí terdijo, od trotov f' soparzo ali pa f' stréfenjem rodivniga fémena opleménjena; kér je vsaka mlada materniza, ki je ob zhasu, ko ni nobeniga trota v' panju, zhe tudi is zhbélniga jajzhka islésheha, shé rodovitna, in samore shé po malo dnéh pravo zhbélno salégo staviti, bres de bi se bila préd f' kakim trotam sdrushila, kar bi ne móгло biti, ko bi taka materniza ne bila prejéla rodovitnosti shé od svoje matere ali babize.

Ako bi bilo réf, de morajo trotje novorojene maternize opleméniti, bi jih mende tudi zhbéle nikoli ne pokonzhale, dokler mlade maternize svojih sibél ne sapustijo, kar se pa vender sgodí, in kar je shé gotovo tudi marfiktéri zhbelaar fkufil, zhe se po tém, ko so perviza dale, f' ktérim je stara materniza fhla, ali zhe je bil kunshen roj narejen, per ktérim je v' enim panju le saléga oftala, kakiga panjú préd lakota loti, kakor mlade maternizhize svoje sibéle sapusté.

To oftane tedaj she smiram fkrivnost stvarjenja, ki jo je neskonzhna modrost boshja sebi perhranila.

Ravno tako se tudi ne da obštavno dokasati, de morajo trotje maternize vsako léto vnovizh opleméniti; kér je veliko slabih panjev, ktéri, kér nimajo upanja, de bi rojili, desiravno zélo polétje nizh trotov nimajo, vender védno rodovitno maternizo imajo.

Nadalje trotje tudi nimajo shêla, sato jih zhhéle tudi nikdar ne umoré f' fvojim shêlam, temùzh jih le s' sobmí grisejo, in fèm ter tje valjajo, dokler niso mertvi, ali pa is panjú ne pobégnejo.

§. 11.

*Od ulnjaka ali zhbelnjaka. *).*

Ulnjak ali zhbelnjak se mora ravnati po fhtevilu panjev, in po tém kakoshni de so panjevi, de se lahko perpravno postavijo. Sato mora ulnjak sa vsako sorto panjev drugazhi narejen biti, to je, drugazhi sa stójézhe in leshézhe panjeve, drugazhi sa slamnate pletarnike ali pehare, in spét drugazhi sa trushzhnike, to je, sa take panjeve, ki so is ene na drugo postavljenih trushiz ali shkatliz. Posébuo pa je fkerbéti, de je ulnjak tako postavljen, de je tista stran, ko zhbéle vùn leté, prav proti poldnévu obrnjena, de solnze slo zél dan na brade panjev fije. To fitalishe ulnjaka je zhbélam slasti sa spomlad potrébno, kér v' tém hladnejim létnim zhasu

*) Na visókim Gorénškim zhbelnjak, fzer ulnjak, ulnik, zhbelnjak.

veliko s' roshnim praham teshko obloshenih zhebél, is pashe gredé pred ulnjakam trudnih na tla pade, prédin do bradá doleté. Sdaj zhe solnze ta proftor fhe obfije, fpét sleté, in doféshejo frézhno fvoje domovanje, nasproti pa, zhe v' fénzo padejo, se ne more nobena vezh vsdigniti, kjer, zhe gré po nózhi desh ali fnég, ali zhe drugi dan solnze ne fije, vse poginejo, kér se zhes dva dana od mrasa oterpnjene zhbéle vezh ne dajo oshiviti.

Tudi se mora per ftavljenju ulnjakov posébnó skerbéti, de fo na zhbélam perjétnim kraju, kjer je veliko roshmatih travnikov, mnosiga shitniga polja s' dételjo, ajdo, bobam, gorzhizo ali shenfam in f' fémensko répo. Skerbéti se mora, de je ulnjak na takim kraju, kjer je veliko sadnih drevéf, posébnó pa lipnih, kostanjnih, smréknihi in jélknihi gofháv.

Ulnjaki morajo biti tako narejeni, de fnéjo zhbéle tudi po simi bres nevarnosti v' njih oftati, de fo namrezh pred burjo po drugih zimprihi, sidih, platovih ali sadnih drevéfih ovarvani, in de bliso ni mlinov, vólovniz, zegelniz, kovazhniz, leztarniz, zukerniz in tudi ne velikih rék ali vodá in jeserov, kamur dostikrat mozha fapa zhbéle vershe, in morajo poginiti.

Kér pa vender zhbéle, kakor vse druge ftvari bres vodé ne morejo biti, imajo prav rade bliso febe male potoke ali vodne gnojnisha ali gnojnize; fzer se jim pa mora ne daljezh od ulnjaka napraviti vodao korito, de

ob zhasu sufhe is njega pijéjo, v' ktéro se mora tudi nemalo mahú ali plavajozhiga lesá vrézhi, de se zhbélej kadar pijó, nanj vsédajo.

Prostor pred ulnjakam naj je suh in vsaj eno klastro shiroko f' péfkam posut in bres trave in drugih rastij, de zhbéle, ktére létu na tla padejo, spét lahko sleté.

Slasti ljubo je zhbélam, zhe morejo prosto ali frej létati, posébnó zhe imajo per rojenju vsaj 20 ali 30 stopinj dolg in shirok prostor pred sabo, de se roj poljubno kvishko rasshiri, in nesadershevan vesél okrog shumi. Sato naj je zhbélnjak vsaj 20 stopinj od zéste ali kolovosa postavljen. Ne daljezh pred ulnjakam naj stojé niske smrézkhize, palme, jabelka ali druge sénzhnate drevésza, de se rôji nanje vsédajo, is ktérh jih je lahko in perloshno ogrébatí.

Kjer pa ni takih drevés, se vsadijo sa tisti zhas, dokler zhbéle rojijo, kunshne drevésza, ktére se, ko so ovénile, isderejo, prezh vershejo, in namésto njih selene vsadé.

Dalje naj je ulnjak prostoren in dosti velik, de se panjevi lahko in rózhno is njega in vanj nosijo, in se f' zhbélami od sad v' ulnjaku bres napotja ravna.

Kér pa panjevi ne sméjo prebliso vkùp sostavljeni, ampak zhe prostor perpustí, vsaj en zhévelj narasen biti, de se zhbéle ne bojujejo, in ne motijo, je vselej boljé, de je ulnjak prevelik kakor premajhen. De bo pa ulnjak perloshen, naj ne bo prevíkok.

Prav sa prav smé ulnjak le tri veršte iméti. Spodnja naj ni višhi od 1 $\frac{1}{2}$ zhévlya, sgornja pa ne višhi od ene klaftre.

Dalje mora biti ulnjak od vsih strani sabit, tako de se le sprédnje konzhnize in brade panjev vidijo, in de na panjeve ne more ne solnze sijati, ne desh iti, in zhe se stréha ne more tako narediti, de bi kaplje od deshja in snéga vse od sad f stréhe kapale, se mora spréd shléb narediti, de jih od sprédnje strani stréhe odpéljuje, kér bi sfer zhbéle v' kaki nagliplohi od strésh-nih kapelj opovirane bile svoje domovanja najti.

Eni stavijo tudi stebre, ktéri ulnjak nosijo, na votle vogelne kamne, in napolnijo votline krog petá stebrov s' vodó, de bi ne mógli mravljinzi, pajki in drugi zhbélam škodljiv merzhéf do njih.

§. 12.

Od divje zhbeleriye in zhbélnih prebivalish ali panjev.

Zhbéle so po naturi divje shivali, ktére v' divjim stanu v' votlih déblih ali dùplih, in zhe téh nimajo, tudi v' raspoklinah sidov in skalovja prebivajo; sato pobégnejo tudi rôji, zhe se v' pravim zhasu ne ogrebejo, v' gojsde, in se spravijo v' svoje shé préd poiskane prebivalisha.

Kér so pa gojsdje ali lefovi prave zhbélne prebivališa, sato je, sê dan danafšni v' nektérih deshelah, kakor na Rufovskim, na Poljskim, in na nektérih krajih Vogerskiga divja zhbeleriija v' navadi. De se tedaj zhbélam perpravne prebivališa perpravijo, se svotlijo navlaš drevéfa, ktérih votline se potlej spét f' perpravnimi diljzami sabijejo, druga stran drevéfa se pa s' velikim svédrum preverta, de imajo zhbéle shrélo ali luknjo.

Divja zhbeleriija ima fzer ta dobizhik, de zhbelarju ni tréba zhbélam strézhi; in rôjev ogrébati, kér si fame poifhejo fvoje prebivališa, in se tudi fame, ne de bi jih silil, vanje spravijo. Zhe pa od druge strani poglédamo, ima vender divja zhbeleriija veliko vezh fhkodljiviga kakor navadna domazha; kér per divji zhbeleriiji ni tako lahko zhebél po simi hudiga mrasa obvarvati kakor v' ulnjaku; tudi so smiram pred fvojimi foverashniki v' veliki nevarnosti. Velikokrat se perméri, de medvédje ali kûne vezh takih zhbélnih prebivališ obropajo. Nadalje so v' gojsdih ali leséh mnogi ptizhi, ferfhéni, metulji ali motoviljzi, kébri, mravljinzi, pajki in drugi zhbélam fhkodljiv merzhèf, zhefar se per domazhi zhbeleriiji vézhi dél ovarjejo.

Sadnjizh se tudi per divji zhbeleriiji ne more zhbélam ob zhasu lakote klafti, temùzh se morajo puftiti, de jih sadéne, kar jim je odfojeniga, kjer se rado perméri, de vézhi dél poginejo.

Od prebivanja divjih zhebél v' votlih déblih ali

panjéh pride, de se vsako zhbélno prebivališhe sploh panj imenuje; naj je ali votel lesén terkelj ali panj, ali slamnát pletarník ali pehar, ali is shíb ali protja spleten kofhík, ali pa is dílj narejena truga.

Nektéri zhbelaarji postavljajo v' svojih ulnjakih té is trohliga lesá narejene terklje ali panjeve pokonzu, in jih sato imenujejo stojézhe panjeve; drugi jih pa polagajo podolgama, in jih sato imenujejo leshézhe panjeve. Taki panjevi se mende zhbélam nar bòlj perléshejo, kér rade v' njih prebivajo, in se tudi rade redijo, posébnó zhe fo gládko in permérno sdobljeni.

Stojézhi terklji ali panjevi fo bolji od leshézhih, slásti zhe imajo sdolaj letavno luknjo; kér se zhbélni pót loshej odtéka, fatovje ne spléfnuje tako rado, in zhbéle svoje merlizhe in sdobljen vofík, v' ktérim se radi molji saredé, in panju veliko shkodo délajo, loshej is panjú spravijo, kakor is panjev, ki imajo sgoraj luknjo. S' leshézhiimi panjevi je pa loshej in perpravnej ravnati kakor f' stojézhiimi, le se morajo tako poloshíti, de leshé na dílji, ktéra votlino podolgama sakriva, in de je ta dílja tudi letavna dílja, de se samore vselej poljubno prezh vséti, kér zhbéle svoje snótranje délo ali fatje le sgoraj in na stráni, nikoli pa tudi fpodaj ne perterdijo.

Defiravno fo ti 3 ali 4 zhévlje, nektéri, kí imajo po dva predéla, tudi she zhes klaftro dolgi svotljeni terklji ali korita, kí se navadno panjevi imenujejo,

zhibélmi naturi nar perjétnéji, savolj zhefar tudi zhibéle v' njih nar raji prebivajo, ter se prav rade redé, vender taki panjevi sploh niso perporozhevati, kér se ne morejo kakor diljnati, ki se dajo vřak febi djati, s' nakladami in podkladami po potrebi povékřhati ali pomanjřhati.

Is téga usroka dam jeřt vse svoje panjeve, ki so navadno dva zhebvlja in pol dolgi, osim pavzov viřóki in eden zhebélj in tri pavze řhiróki, is dilj lépiga, béliĝa, kerhkiga, ne preterdiga in tudi ne premehkiga bukoviga leřá narediti. Taki panjevi niso dragi, in so zhibélam prav perjétni, kér se ne poté tako kakor is řiroviga in terdiga leřá narejeni. Taki panjevi varjejo zhibéle nar bôlj po simi prevelikiga mrasa in po léti prevelike vrozhine.

Nadalje je v' takih panjéh nar perpravniřhi ř zhibélam v' zaker hoditi, ali jih verdévati in ogledovati, kér se da ne le řprédnja in sadnja konzhniza ampak tudi dno prezh vséti, in je tedaj lahko po volji ř zhibélam rav-nati in jih ogledovati.

Panjevo dno se řmé is terdiga leřá narediti, de đálj terpi, in naj se le toliko perbiĝe, de ne odpade. Taki panjevi so tudi řhe sato dobri, kér novovgrebenim rôjem ni tréba vřiga prasniga prostora dati, kar jim velikokrat, pořébnó zhe je řlaba pařha, ferzřnost vsame, in jih tořhljive řtorí. Per takih panjéh se pa da prasin prořtor ř perpravno diljzo, ktéra se bôlj ali mánj v' panj porine, povékřhati ali pomanjřhati.

Kjer pa ni takiga lesá, naj se panjevi naredé is dilj kakiga drusiga lesá.

Zheravno se take is terdiga in siroviga lesá vré-sane dilje, slafti po simi, ko se panjevi možno poté, rade krivijo, iu zhebél nikoli tako dobro mrasa ne varjejo, kakor druge, fo vender taki panjevi per ogrébanju rôjev in per preselovanju zhebél v' druge kraje perpravníshi, kakor ena na drugo postavljene trushize ali pa slamnati pehari.

Tako imenovani trushzhniki, to je, panjevi is eno na drugo postavljenih trushiz, fo gotovo v' mnogim osiru bolji kakor drugi panjevi; kér se dajo is njih narejene zhbélne prebivalísha po volji povékshati ali pomanjshati, zhbéle se s' novimi podkladami filijo, de fo védno délavne, tudi fatje se lahko ponovi, zhe se sgornje trushize vfako léto odvsamejo. Kér je pa vender ne-perpravno s' njim ravnati, niso fploh perporozhevati. Tako postavim nima vfak zhbélar rad té skerbí, de bi vselej v' pravim zhasu nove trushize podkladal in od-jemal.

Trushize, ki se ena na drugo postavljajo, morajo shtirvoglate biti, in vse enako velike, namrezh: 5 ali 6 pavzov víšôke in 11 ali 12 pavzov dolge in shirôke. Dilje, is ktéríh se délajo, snajo 1 pavez debéle biti. Trushize morajo sgoraj na vfih shtiríh stranéh pol pavza shirôke poljizhize iméti, de se per podkladanju in od-jemanju lahko primejo. Snotraj se v' trushize saréshejo

tanke in ofke diljze dva pavza ena od druge, de zhbéle lahko med njimi v' sgornje in spodnje trushize hodijo; svoje fatje na nje perterdijo, in de je tako zélo fatje v'fake trushize bôlj terdno. Diljze se pa morajo tako sarésati, de so v'futriz poloshene in fzer podolgama po trushizi. Tudi naj ima sadnja konzhniza v'fake trushize tri pavze dolgo in dva pavza fhirôko oknize, de se snotranje délo zhebél lahko pogléda. Oknize naj je f' stekléno ali glashnato fhipo prevedeno, in s' diljzo saperto.

Trushiz, ki se ena na drugo postavljajo, ni tréba sakeljevati ali samasovati, kér morajo tako narejene biti, de se prav ena druge primejo. Trushize ne finéjo letavnih lukinj iméti, ampak letavna luknja se saréshe v' letavno diljo, in fzer tako, de je sunaj $\frac{1}{2}$ zhévlya fhirôka, snotraj pa zhe dalje osheji, de se letavna luknja s' naprej- in nasajpomikanjem trushiz po potrebi lahko povékshe ali pomanjšhe. Per odjemanju se mora sgornja trushiza s' dlétam toliko vsdigniti, de se tanek pa vender terden shelésen ali méfingaft drat lahko fkosi potégne, in se fatje sgornje trushize bres velikiga motenja zhebél od fatja spodnje odréshe. Samo pa se vé, de se mora spodnja trushiza prezej f' perpravnim pokrovzam pokriti.

Trushize se snajo kadar si bodi odjemati, vender se to nar loshej sgodí sjutraj in svezhér, kadar druge zhbéle ne létajo.

Tudi is dilj narejenih panjev, is flamnatih pe-
liarov in lesénih terkljev se lahko trushzniki naredé,
zhe se jim dajo naklade ali podklade, tode se morajo
terklji ali panjevi préd gladko povoblati, de se jih na-
klade primejo. Ako tedaj hozhefh kakimu panju na-
klado dati, savertaj f' svédram, ki je sa véhe vertati,
v' pokrov eno ali dvé poldrugi pavez veliki luknji, de
lahko zhbéle f'kosi nje gôri in dôli hodijo, vsêmi
nakladi dno ter jo polosbi tako na panj, de se ga bo
prijéla in samashi s' mehkim in vlezhézhim kravjekam
vse odpertine, ki so med panjem in naklado, de ne bo
mogel srak ali ljuft vanje iti, ali de kakofhna shival
vanje ne slése. Zhe to storish, prevsamefh zhbélam ve-
liko déla, kér bi fzer fame te shpranjize sadélale, in
f' tém veliko zhafa sgubile. V' nakladi pa mora vsaj
en fat biti, in fzer ravno nad luknjo spodnjiga panjú,
de zhbéle lahko po njem v' naklado hodijo, in sraven
njega fvoje novo sidanje sazheje; kér v' prasnim pro-
storu ne délajo rade, zhe jim ni tréba fkosinj hoditi,
ali zhe ni prav dobra pafha. Zhe pa hozhefh panju pod-
klado dati, to je, zhe hozhefh polnimu panju prasniga
podstaviti, (kar je bolje, kér zhbéle raji pridno délajo,
kakor dolgo zhafa fkos prasin proftor hodijo), se vé,
de morash préd ko jih s-edinish sgornjimu panju dno
vséti, in na pokrovu, to je, verhni dilji podklade po-
trébne luknje svertati.

Zheterta forta zhbélnih prebivalish so flamnati

pletarniki ali pehari, ktéri so rasne velikosti in podobé. Nektéri so na konzéh osheji kòt na frédi, vézhi dél pa so na verhu okroglo sapleteni ali pa f' pokrovzam pokriti, in so podobni ali prasni polovizi kugle ali pa valjerju, ki ima naverh okroglasto shtulo. Taki pehari se rabijo ali nuzajo kakor stojézhi ali pa kakor leshezhi panjevi. Nektéri pletarniki so is flamnatih pafov ali obód, in se rabijo kakor ena na drugo postavljene trushize. Té zhbélne prebivališha so nar zenejšhi in sato tudi nar navadníshi. Po simi, nar navarníshim zhasu sa zhbéle, so topleji in suheji, tedaj tudi sdraveji kòt leséni panjevi. Le poléti, zhe je velika vrozhina, so pregorki. Nadalje so tudi védno v' nevarnosti, de bi jih misli, podgane in molji ne poshkodevali. Sadujizh je tudi vézhi dél per vših zhbelskih opraviilih neperpravnej s' njimi ravnati kakor s' drugimi lesénimi zhbélnimi prebivališhi. Zhes frédo vfakiga pehara se mora nekoliko okroglih palizhiz krishim poloshiti, de samorejo zhbéle fvoje sidanje na nje perterditi.

Shréla morajo per vfaki forti panjev prav sa prav tolikoshne biti, de zhbéle in trotje lahko fkosi lésejo, ne pa tolikoshne, de bi tudi misli lahko vùn in noter finukale.

§. 13.

Kako je s' zhbélami po simi ravnati.

Na dobri in fkerbni simski postréshbi zhebél je veliko leshézhe; sakaj zhbéle morajo dolgi zhaf od Listognoja do Sufhiza vézhi dél v' svojih ftanovanjih prebivati, in so ta zhas velikokrat v' nevarnosti lakote, mrasa ali mokrote pomréti, ali od mísh, podgán in drugih méd ljubézhil shival obropane in poshkodovane biti.

Veliko panjev mora dostikrat od prevelikiga mrasa pomréti, kér svojo hrano savolj védniga buzhenja, de v' panju potrébno toploto ohranijo, presgodaj povshijejo, ali pa se sadufhé; kér jim zhistiga sraka ali ljušta manjka, bres ktériga tudi zhbéle, kakor vse druge shivali, ne morejo shivéti. Marfiktéri panj, desiravno ima veliko medú, vender sato lakote umerje, kér zhbéle, po tém ko so méd povshile, ki so ga v' svojim simskim gnjésdu inéle, savolj mrasa do daljniá medú vezh ne morejo, kar se slasti per takih panjevih rado sgodi, ktéri imajo fatove ne podolgim ampak pozhés narejene

Sa pleme ali sa zhes simo se morajo odbrati panjevi, ki imajo veliko zhebél, mlade maternize in od 20 do 30 liber medú. Takih panjev se ne bo lahko ktéri fkasil, drugazhi ko bi se sadufhil savolj pomanjkanja sraka, ali ko bi ne bil prevelikiga mrasa dosti ovarvan.

Nasproti pa morajo panjevi, ki imajo le malo zhebél in medú, vézhi dél lakote in mrasa pomréti, posébnó zhe imajo verh téga tudi malo fatovja, kjer bi simfko gnjésdo naredile. Taki panjevi se morajo v' hudim mrasu možno napénjati, de s' védnim buzhenjem potrébno toploto ohranijo, sato tudi vezh fmedó kakor mirno fedézhi. Tudi se velikokrat perméri, de morajo od medlofti in flabofti v' frédi panju fvoje bláto od febe dati.

Po simi je sa zhibéle nar bólje, zhe fo v' ulujaku, ki je dobro burje ovarovan in zimru ali glashnati ftanizi podoben; kér se jim na njih polétnim ftanovanju vfelej v' lépim simfkim vreménu lahko odprè, de se ofnashijo. Le se morajo panjevi s' otavo, maham, predivam ali konopnino in drugimi takimi rezhmi od vsih ftrani dobro odéti, in mífh ovarovati, kar se nar loshej sgotí, zhe se mífhi v' pasti ali páfze lové.

Mladi panjevi, ktéri imajo fhe le malo in fzer fhe zlo noviga fatja, samorejo veliko mánj mrasa preterpéti, kakor ftari f' fatjem napolnjeni; kér ftaro fatje dàlj gorkoto obrani, kakor novo, v' ktérim fhe ni bilo salége, in ktéro satoraj tudi fhe nima pískerzov snotraj s' mrénzami obdanih, ki jih mlade zhbélize sa fabo v' njih púftijo.

Kdor nima dobriga ulujaka naj ima fvoje zhhéle po simi v' toplim in fuhim kévdru, v' tihi kamri, kjer ni mífhí, griljev ali fhurkov, ali kar je nar bólje v' temni prasni ftanizi, kjer ne obzhutijo prezej premenjenja sunanjiga vreména.

V' takim simskim stanovanju zhbéle ne bodo le ne smersnile, ne sadufhile se, temúzh tudi pol mánj perhramjeniga shivesha potrebovale, kakor ko bi bile v' ulnjaku ostale; in kér se ne poté, tudi njih fatovje ne pletnuje tako kòt per unih, ki si morajo le s' gibanjem in buzhenjem potrèbno gorkoto délati. Vender se morajo tudi ti, flasti pa stari in taki, ki imajo veliko zhebél v' hudim mrasu vezhkrat poglédati, de jim shréla ne samersnejo; ko bi jim shréla popolnoma samersnile, bi se lahko savolj pomanjkanja zhištiga sraka sadufhile.

Sato jest po simi tvoje panjeve tako poloshim, de se pót ne odtéka skosi luknje ampak od sád. Per flamnatih peharih pa té previdnosti ni tako potrèbno kakor per lesénih ena na drugo postavljenih trushizah in per trugah; kér so topleji, in satoraj samorejo tudi v' nesapertim ulnjaku ali zlo sunaj ulnjaka pod nébefam obštati, zhe se le nemalo f' flutorjami, flamo ali praprotjo sadélajo, in se f' tém hude burje ovarjejo.

Dalje se morajo zhbéle po simi, kolikor je mogozhe, ovarvati, de jim véter skosi panj ne vlézhe, sato se morajo vse fhpranjize njih prebivalish fkerbno samasati, in luknje le toliko odpréti, kolikor je tréba, de se savolj pomanjkanja sraka ne sadufhé. Sato dam jest v' jeséni panjevam, ki imajo veliko zhebél, zhe jih ne podréshem, prasne naklade ali podklade, de imajo po povéklihanju snotranjiga prostora vezh ljusta,

V' ulajaku se jim luknja ne finé nikoli popolnoma samafhiti, ja she zlo s' luknjizhaftim pléham se ne finé popolnoma sadélati; kér njegove luknjize mersle dni savoljo snotranje foparze lahko samersnejo, in zhbéle sadufhé se.

Zhbéle naj imajo smiram prost is-hòd is panjú; kér je bólje, zhe stare, flabe in boléhne sunaj panjú, kakor zhe v' panju umerjejo. Le se mora fkerbéti, de fo v' teml in de nifo v' fvojim simfkim pokoju tudi s' nar manjim premikovanjem nadléshevane.

Nektéri zhbelaarji postavljaio panjeve v' njih simfkim stanovanju tako, de je sadnji konez nekoliko pavzov visli kòt sprédnji, de se voda, ki is foparze pride, loshej fkosí shrélo odtéka. V' mehkih simah se to fzer finé sgoditi, v' ojslih in dolgo merslih pa, ko voda shé v' shrélu smersne, je smiraj nevarno, in fzer shé sato, kér zhbéle vofhéne drobtine in fvoje mertve vézhi dél spotraj shréla na kùp dévajo, in ga velikokrat, kér voda fkosinj ne more, popolnoma samafhé. Tedaj je varnishi, zhe se mokrota, ki po simi is potú pride, fkos luknjo odtéka, ki je sád na panjevím dnu svertana.

Ulnjakovi laputniki naj se she le takrat saprejo, ko sazhenja f' fnégam mésti, in ko mersli viharji nastopijo. Verh téga naj se tudi s' defkami ali fhtorjami sadélajo.

Tudi je tréba vezhkrat poglédati, slasti kadar možno méde, de fnég lukonj ne saméde, kar bí zhbélam zhifiti srak saperlo.

Zhe se pa zhbéle prenesó is svojiga polétniga stanovanja, to je, is ulnjaka v' drugo simsko stanovanje, postavim v' shitnizo, senzso ali na hlév, kar kmet mora storiti, zhe nima dobriga ulnjaka, se to ne smé presgodaj v' jeséni sgoditi; kér bi v' toplejim vreménu spét isrile ali pa sadushile se. Prenashanje naj se sgodí, dhe le v' sazhétku sime, to je, prédin snég pade, in se huda sima sazhne. Prenashati pa se morajo pod vezher, de se po nózhi spét v' pokoj spravijo, v' ktérim so bile f' prenasenjem motene. V' takih simskih stanovanjih luknje ne sméjo biti popolnoma odmaslene, pa tudi ne popolnoma samaslene; kér bi jih fzer misli nadléshevale, ali bi se pa sadushile.

V' takim stanu svétujem luknje s' brinjevim ali smrékovim véjzami prav rahlo in fzer tako sadélati, de ne morejo ne zhbéle is panjú, in tudi ne kakoshen drugi merzhef vanj hoditi.

Nar bólje je zhbélam v' njih simskim pozhitku, zhe dajo pohléven, tih glaf slifhati; kér jim takrat ni premerslo ne pretoplo, temúzh imajo ravno prav gorkote in sraka, de se ne sadushé in ne poté prevzh, de bi fatovje pléсноvalo. Mozhno buzhenje je snamnje, de jim je pregorko ali pa premras. Ako jim je pregorko, naj se luknja odmaslí, in jim srak da, ako jim je premras, naj se jim s' odéjo ali kurjavo pomaga.

§. 14.

Kdaj so zhbéle vùn postaviti.

Spomladi naj se zhbéle, kar je nar dàlj mogozhe, v' svojih simfkih stanovanjih sadershé, in she le, kadar nastopi, topleji pomladanski zhaš, namrezh, kader sazhe zvétoviz ali muzoviz, to je, mazhkovna zvesti, kar se sgodí dostikrat shé Svézhana ali v' sazhétku Sufhiza, se prenesó panjevi lépo, toplo, tiho dopoldne proti devetim ali desetim spét v' polétné stanovanja. De se pa vse medfabojno ropanje ovarje, naj jih prestavijo, zhe je mogozhe tudi vsi soféduji zhbelaarji ravno ob tisturi; tistim pa, ki so bili po simi v' polétnih prebivaliških, naj se ravno ob tistim zhasu luknje odmahé, kér zhbéle, ko se jim prvi pót odprè, prav vesel glas sashenó, f' ktérím ptuje pervabijo, in od veselja roparjev she ne porajtajo ne.

Med, ispostavljenimi panjevi je vzhasih tudi ktéri, ki se sdí, de je mertev.

Zhe je tak panj she le prèd dwémi dnévi od lakote ali mrasa saspal, se samore s' gorkoto in klajo zhištiga medú sopet oshivéti. Tak panj prenési v' toplo hišo, pa bodo zhbéle kmalo sazhele oshivljati se, in po savshitku jim daniga medú sdrave in veséle perhajati. Vender se mora potlej takimu panju vsa saléga isrésati, zhe je ni she sam istergal in fnédel; kér je ob zhasu

smertniga spanja savolj pomanjkanja potrebne gorkote umerla. Ko bi pa saléga v' njem oftala, bi se ga fzha-fama gnjiloba lotila.

Dalje naj se per ispostavljanju, zhe je le mogozhe, vsak panj spét na staro mésto postavi; kér se fzer zhbéle rade spét tje smotujejo, kjer so bile prejshnje léto, kér téga proftora réf she nifo posabile, in se ne morejo lahko noviga létanja navaditi.

Tudi se morajo zhbéle v' fvojim polétnim stanovanju, dokler ne nastopi topleji polétje, she smiram s' otavo ali f' kakofino drugo tako rezhjo dobro odévati, in kar je nar bòlj mogozhe prihodniga spomladanskiga mrasa varvati, kér jim je sdaj savolj veliko salége shkodljivshi kakor kadar fi bodi drugikrat.

Kadar so vsi panjevi v' pravi verfti, to je, vsak spét na fvojim starim méstu, se jim luknje popolnoma odpró, in spuště se zhbéle is njih simfskih jézh. Sa tém se mora na létanje vsakiga panjú posébej glédati, de se vidi, ali ima she maternizo, ali pa je po simi ob njo pershel. Ako jih pride nékaj kmalo f' zvétno moko obloshenih nasaj, je to gotovo snamnje, de imajo ti panjevi maternizo, in réf shé mlado salégo. Nasproti, ako se vgléda per ktérim panju, de zhbéle vse shalofne in otoshne is luknje glédajo, ali pa obupne po panjevi bradi lasijo, in zlo nizh ali pa le na pol nogah in majhne képize nosijo, je panj bres maternize ali ja-

lov, kar se mora bersh ko bersh poglédati. Ako se réf jalov najde, se mora sbe tifti vezher f'ktérím si bodi fvojím fosédám sdrushiti, od ktériga se vé, de ima maternizo. Potlej se pusteta obá tako dolgo vkùp, de je v' obéh nova saléga in zhebél sadofti, de se fméta spét bres fhkode raslozhiti. Ako se vidi, de je eden smed tih raslozhenih panjev mozhnejí, namrezh vézhi dél tifti, v' ktérím je per lozhenju materniza ofstala, se mora mozhnejí nemalo is fvojíga mésta premakniti, in tako bo slabéji kmalo toliko na zhebélah obogatil, de bofta oba enako mozhna. Ktéri smed raslozhenih panjev pa de je per lozhenju maternizo obdershal, se lahko fposna is njegovíga mirú in is shaloftniga ifkanja drusíga. Jest pa imam navado take panjeve tako dolgo fklénjene pustiti, de rojijo, in se dajo mlade maternize družízov flifhati; potlej jih sbe le lozhim, ktérím mi eden in vzhasih tudi obá sbe enkrat rojita. Ta je edina forta odrójev ali odvsetih rôjev, ki jo moram fvétovati, kér fim per drugazhnih do sdaj dhe smiram vezh fhkode kòt dobizhka imel; kér per zhbelaarstvu ne gré sa veliko fltevílo panjev, ampak le sa njih mózh in bogastvo, in zhbéle shé tako prerade rojijo, tako de mora previden zhbelaar glédati rasdeljenje in velikokratno rojenje zhebél bòlj braniti, kakor buditi.

Nektére sime je prav veliko fnéga, ktéri velikokrat v' nar lépsim in nar perjétnéjim pomladanskim zhafu sbe smiram semljo pokriva. Tù se zhbéle ne dajo

lahko vdershati, in sazhnó f' tilo is panjev riti, kar se jim tudi ne smé braniti; kér bi vtegnile fzer sadushiti te. Tù ni druge pomózhi, kakor puftiti jih, de po svoji volji létajo. Le se mora snég, kar je mogozhe, spred ulnjaka spraviti, ali pa f' flamo, praprotjo ali s' deskami pokriti, de zhbéle vsaj pred ulnjakam vanj ne padajo, kér ne morejo, slasti zhe je fénza, lahko spét is njega sletéti.

Po tém ko so se zhbéle spomladi ispostavljene nad svojo spét sadobljeno prostostjo poveselile, in na pervim islétanju svojiga zélo sino sadershaniga blata ofnashile, naj se perzhnejo zhéditi. Namrezh odvsame naj se vsakimu panju spodnja dilja, naj se ozhédi od mertvih zhebél, med ktérim je velikokrat tudi materniza, in od stertih voshénih drobtin, ki se ne sméjo savrézhi; potlej naj se panj oberne, in isréshejo naj se pléfnivi ali shé stari in zherni slasti pa trotni fatovi, in to bo délavnost zhebél vnovizh vnélo, in njih pridnost grosno budilo. Per ti perloshnosti se mora zhbelar tudi vsiga drusiga preprizhati, kar mu je véditi tréba slasti pa poglédati, ali imajo zhbéle she kaj shivesha, ki bi ga móгло ta zhaf vsaj she pol biti, ali pa zhe jim bo tréba klafti.

Po tém ko so se zhbéle ispostavile, kar se po vreménu in kraju ravna, in se vzhasih shé Svezhana, navadno pa she le Sufhiza, in vzhasih tudi shé le Maliga Travna sgodi, nastopi vézhi dél she viharuo vreme, in

velikokrat fhe f' fnégam mède. Zhbéla, ktéra fe v' takim vreménu is panjú perkashe, pade prezej v' fnég, in ne pride vezh lahko do svojiga panjú. Nar bólje je, zhe fe v' takim vreménu zhbélam luknje popolnoma odmasbé, de sunanjo mersloto bòlj zhutijo, kar pomaga, de ne filijo is panjú, in zhe fe práv ktéra is njega napravi, fe vézhi dél prezej, ko gerdo vreme vgléda, shé is panjeve brade nasaj verne. Nasproti, zhe fe jim letavna luknja samafhí, ne zhutijo tolikanj sunanje merslote, in ishejo okoli samafhene luknje pót is panjú, dokler jih mras ne premaga; kér fe nobena zhbéla, ktéra je svoje mésto sapustila, in od ostalih odlozhila fe, spét fama od febe ne poverne, dokler fe od sunanjiga vreména ne preprizha. Zhe fe pa v' takim vreménu vender ktérikrat folnze pokashe, fe famo vé, de fe ne fmé puftiti, de bi na letavne luknje fijalo. Po nõzhi fe pa morajo luknje vender dobro sadélati, de mras salége kaj ne poshkoduje.

§. 15.

Od prafhenja zhebél.

Prafhenje zhebél fe sgodí, kadar mlade zhbélize prvi pót isletijo. V' poldanskih urah namrezh pridejo mlade zhbélize ena sa drugo na panjevo brado, kjer fe nekrat saverté, in fe ritinško, to je, s' glavo v' panj obernjene, pozhasi v' srak vsdignejo, v' ktérin vse

okoli ulnjaka natanko preglédajo, in s' vesélim rôju podobnim glafam kratek zhaš létajo, in se po tém spét v' svoj panj vernejo.

Panjevi, ktéri se spomladi sгодaj in pogosto prafné, so navadno nar bolji, kér imajo sdrave in rodovitne maternize.

§. 16.

Od rojenja zhebél.

Spomladi, posébnó méfza Maliga- in Vélkiga Travna in Roshniga Zvéta se zhbéle prav hitro mnoshijo, in panjevi, slasti s' mladimi, to je, ne veliko zhes eno ali dvé léti starimi maternizami, dobivajo, ako je vreme sato, smiram vezh zhebél, tako de so jim njih prebivališa ali premajhne, ali pa de se došti mozhne zhutijo, v' vezh manjih drushinah shivéti. Potlej rojijo, kar se sгодí tako le: Po tém, ko je materniza ne le vse prasne zhbélne inu trotovfke, temúzh tudi vse maternizhne pískerze ali turnizhe, ktéri so na kraju in na voglih fatovja, s' salégo nafadila, pobégne s' eno trumo svojiga dosdanjiga polka is stariga panjú, de bi v' drugim prebivališnu novo gospodarstvo sazhéla, k' zhemur je od zhebél po rasodévanju muogoterih snaminj njih jim perrojenih sheljá muoshiti ali gmerati se, slasti pa po filnim sém ter tje tékanju v' panju, in hitro is panju in vanj létanju, in s' nenavadno vesélim shunam napelje-

vana, in vzhafih, zhe nozhe fama s' njimi is panjú, od njih f' filó isgnana, zhefar se samoremo dostikrat is mili-ga zviljenja preprizhati, ki ga malo préd, prédin isleté, velikokrat shé v' panjn flifhati da.

Ta zhbélua truma, ki s' maternizo is panjú po-bégne, in je navadno trétji dél vfiga polka, se imenu-je prvi ròj ali perviz. Ako vreme she lépo oftane, ali zhe ima panj sraven dosti salége tudi she veliko medú, da ófmi ali devéti, vzhafih tudi she le deféti ali enajsti dan she drujiga rôja ali drujiza; zhes dva ali tri dni po tém tudi she trétjiza, in vzhafih zlo she zhetertiza, slafti zhe je ftariz slo zhbélen, in fta perviz in drujiz majhna bila.

Ako je pa drugi ròj od gerdiga vreména sader-shan, se perméri velikokrat she le 17 ali 18 dan. Dàlj pa zhbéle odvezhnih materniz ne terpé, in jih pomoré rasun ene vse, sato potlej to polétje od téga panjú ni vezh rôja upati, rasun kako lépo jéfen ob slo medénim ajdovim zvétju.

Trétji rôji ali trétjizi se namérijo le v' dobrih zhbélnih létinah, zheterti rôji ali zhetertizi pa prav malokdaj, ktéri so tudi zlo majhni, in se morajo ali med sabo fkleniti, ali pa spét na ftari panj sgnati, de se kaj prida dobí od njih.

V' goratih krajih bliso gosfáv, kjer so mnoge drevéfa in' víaktére ternjevja, germovja in roshe, roji-jo zhbéle veliko raji, kakor na ravnim; kér létu vezh

zvétné moke in perprave salégi sa sók najdejo, kakor na golih proſtorih, mozhérnih ravninah ali ſhirókih poljih.

V' takih krajih, ſlaſti v' dobrih zhbélnih létinah in lépim vreménu, ſe jim zlo f' povékſhanjem njih prebivaliſh, s' nalagami in podlagami doſtikrat ne more vbraniti, de bi ne rojile. Le na ſadnjo viſho ſe more ròj vzhafiš vdershati, namrežh zhe ſe ſhe doſti ſgodaj k' rojenjn nagnjeninu panju drugi praſin tako podloſhi, de ſo zhbéle morane ſkoſinj hoditi.

To ſe mi ſdí zlo per nar obilnijim nanaſhanju medú ob zhaſu ajdoviga zvétnja loſhej, ſloſhniſhi in perpravniſhi, kakor ſitno preganjanje zhebél, kér zhbéle ne gredo rade ſkoſi praſin proſtor, in veliko raji nadóli kòt nagóri délajo.

Tedaj je nepotrébno, kar nektéri zhbelaarji délajo, namrežh de nektére panjeve odlozhijo ſa rojenje, druge pa ſa délanje voſka in nanaſhanje medú. Zhbéle ſame ſnajo to nar bólje iſbrati, kér ni gotovo, de bodo nar mozhnejši ali pa tiſti panjevi rojili, ki imajo nar vezh medú, ampak le tiſti, ki imajo nar mlaji in nar rodovitnejši maternize.

Ako ima panj maternizo tri ali ſhtiri léta ſtaro, róji poſnej, kòt drugi s' mlaji maternizo, in ne préd, de je do polniga nadélan, in de zhbéle nimajo vezh proſtora v' njem, temúžh ſo permorane ſunaj panjeve lukuje na kupu prenozhévati. Zhe je pa materniza ſhe

le eno ali dvě léti stara, in tedaj she slo rodovitna, róji tak panj, zhe je tudi vreme lépo, dostikrat préd, kakor ga je pol nadélaniga, in dostikrat she zlo préd, kakor je vse fatovje s' salégo nafajeno in f' zhbélami pokrito. Kakor hitro tak panj ene dní prav pridno léta, veliko zvétné moke nosi, po nôzhi pokrovze od tro-tovskih pisferzov, ki jih zhbéle ne morejo tako lepó obdélati, kakor pisferze délavnih zhebél, is panjú nosi, in zhe svezher in po nôzhi she mozhno flumí, róji navadno shé drugi dan.

Sdaj, ko je dan k' rojenju isbran, in zhe je vreme lepó, zhbéle takiga panjú ta dan zvétniga prahú, ki ga na svojih nogah is polja domú nosijo, ne spravljajo s' nóg, in tudi ne leté mozhno, temúzh zhakajo raji domá, kdaj bo zhaf vsdigniti fe. Ko ta zhaf pride, sazhnó zhbéle smiram bòlj gomséti, fe, kar morejo, medú napiti, in smiram bòlj pogostim in mozhnejši is panjú in vanj létati, tako dolgo, de fe sadnjizh vsdig-nejo, fe v' zélíh képah s' vfo filo skosi luknjo pre-kuzjejo, in fe s' nesnano vefélim in glafnim flumam kviflko vsdigajo, ene minute, vzhafih, zhe je materni-za she mlada, tudi okoli pol zheterti ali firteljza ure v' krogu verté, in sadnjizh létanja trudne bliso na fénzhino drevéfze na kúp ali v' képo vfédejo fe.

Ako fe zhbéle smiraj bòlj vkúp sbirajo, in mirno ena na drugo obéfhajo, je snamnje, de je materniza med njimi, zhe pa nemirne hitro fém ter tje tékajo,

je materniza ali v' panju ostala, ali pa ni môgla letéti, temùzh je na tla padla; satoraj se mora proſtor pred panjem, ki je rojil, ſkerbno preglédati in preiſkati, kér je morebiti ondi obleshala.

Ako ſe perméri, de materniza ob zhaſu, ko bi panj imel rojiti, umerje, panj pa ima ſhe ſa iſléſhenje mlade maternize dobre ſalége, iſléſhejo zhbéle vezh mladih materniz, kér navadne zhbélne piſkerze nekoliko podalſhajo, ali pa jajzhke ſa iſléſhenje délavnih zhebél naménjene v' maternizhne turnizhe preneſejo. Take maternize ſazhnó 14. ali 15. dan po ſmerti prejſhnje maternize pétí, in trétji dan po tém rojijo, zhe je lépo vreme, akoravno panj préd ni bil perpravljen in mozhen ſadoſti, de bi bil rojil. Taki rôji ſo pa navadno majhni, ſato ſe jim mora kakor tudi ſtarzam, ki ſo jih dali, en zhaſ pridno klaſti, ako ſe hozhe kaj dobizhka iméti od njih.

Ako ſgodni rôj tiſto léto ſpét ſhe eniga ali dva rôja da, ſe jima pravi devizhnika ali devifhka rôja, déſiravno ſ' prédnjim rôjem ſtara materniza ſpét gré. Devifhki rôji pa ſo vézhi dél bòlj v' ſhkodo kòt v' dobizhek, kér ſe po navadi prepoſno nakljuzhijo, in ſi ne morejo né ſami, ne njih ſtari panjevi, raſun v' dobrim ajdovim zvétju, vezh doſti pomôzhi.

Vzhaſih gré veſ polk ſ' ſvojo maternizo iſ panjú, in ga ſapuſti popolnoma, namrezh zhe ima panj gnjilo ſalého, ali zhe ſo od ponôzhnih metuljev in véſh v'

panju sarejeni zhervi nektére fatove shé prejédli, in fe v' podobi pajzhin vanje vgnjésdili, ali zhe fe bravljínzi (*mravlje*) prepogošto krog panjú, sbirajo in vanj lasijo, sadnjizh zhe je eden ali vezh griljev ali fhurkov v' panju ktérilh smradá zhbéle ne morejo prenésti, in raji sapušté panj, salégo in méd, kakor de bi jih sgrabile in f' flo isvlazhile.

Ako fe to sgodí, fe zhbéle v' prejšnjje panjeve, zhe fo fe prav ozhédili, ne sméjo djati, temúzh nove prebivališha fe jim morajo dati, in v' zhbelnjaku fe ne sméjo na staro mésto postaviti, kjer bi ne ostale rade, temúzh bi vtégnile spét pobégniti, slasti zhe je bil panj gñjiloben ali ufmrajen, in ni vezh dobre pafhé na polju.

Berafhkih rôjev, od ktérilh nektére zhbelsrke bukve veliko govore, prav sa prav ni, kér zhbéle per popolnim pomanjkanju pafhe raji vkùp umerjó, kakor de bi v' takih okolinah rojile in fe delile; kér mende shé po svoji naturi vedó, de morajo v' novim in prasnim stanovanju préd lakote umréti, kakor v' starim, kjer imajo vsaj gotovo fatovje, v' ktéro samorejo méd per nastopljenju bolji pafhe spravljati, in sa prihodno f - hraniti.

Od ogrébanja ali vsajanja rôjev.

Zhbélar mora shé préd vse perpraviti, kar je per rojenju potrebniga, de ga nizh ne sadershuje per ogrébanju rôjev. Tedaj mora iméti perpravljenih potreбно fhteвило prasnih zhbélnih prebivalish. Ako ima panjeve ali flamnate pletarnike, v' ktérlih je fhe zhédno fatje, naj ogréba rôje nar préd v' té; kér szer molji v' toplejim vreménu svojo salégo vanj dénejo, is ktére se kmalo zhervizhi svalé, ki potlej fatje prejedó, in f' pajzhino saprédejo.

Ako ima zhbélar kake lépe béle fatove, ki imajo pifkerze délavnih zhebél, naj jih staja na verhu nemalo na luzhi, in naj jih déne ravno tako v' novi panj, kakor so bili v' poprejshnjim, pa bodo zhbéle prav rade fhle v' tak panj, bodo té fatove fhe bòlj perterdile, in svoje novo fatje ravno tako obernjeno jéle délati, kakor je fatje postavljeno, ki so ga v' panju najdle.

Prasne panjeve, prédiu se rôji vanje ogrébajo, f' kakimi lepó difhézhimi séljshí masati pa ni le nepotrébno ampak je tudi fhkodljivo, kér zhbéle ne terpé mozhne difhave, in nizh ne ljubijo tolikanj, kakor naturno snago. Tedaj naj se le panjevi ozhédijo, kolikanj je nar bòlj mogozhe zhísto prahú in druge nefnage, in naj se panj snotraj s' médam pomashe ondi, kjer se she-

li, de bi se ròj vředil, pa bodo fihle zhbéle rade vanj, in bodo rade v'njim prebivale.

Panjevi so ali rasne ali enake velikosti. Zhe so rasne velikosti, to je, eni vézhi od drugih, se morajo vézhi ròji v'vézhi panjeve ogrébati. Zhe so pa vsi panjevi enako veliki, se mora toliko slabih ròjev s-ediniti, kolikor jih je tréba, de samorejo kakor sama svoja drushina shivéti; kér je sa zhbelarja vfelej bólje, zhe ima málo dobrih in možnih, kakor pa zhe ima veliko slabih in lohnih panjev.

Kakor hitro je panj rojil, in se ròj v'képo vředel, naj se vsame bersh panj ali pehar, ki mora shé préd perpravljen biti; in naj se hiti ròj vřaditi, de med tém zhasam kak drugi panj ne róji, in se s'njim ne sdrushi, kar se vézhi dél sgodí, in dostikrat veliko smotnjavo napravi, posébnó zhe ima eden panj staro drugi pa mla-do maternizo.

Kako se ròj nar loshej in nar hitrej v'prasin panj spravi, se sploh sa vfelej ne more prav natanko povédati, kér je per ogrébanju glédati na kraj, kamur se je ròj spuřtil. Lastna pamet in fkuřhnja bořte pre-brifaniga zhbelarja to nar bólje uzhile.

Ako se je ròj vředel na kako drevésno véjo, in v'podobi dolsiga grojsda od njé viři, ga je zlo lahko ogrebfiti. Drusiga tréba ni, kòt prasin odpert panj, tode s'sataknjeno luknjo, spòd ravno pod nar vézhi grozho postaviti, in po véji možno vdariti, in ròj pade

ob kratu v' panj, ktéri se mora fhe tako dolgo spodaj dershati, de tudi druge zhbéle, ki so na tla popadale, spét sleté, in se k' rôju podajo. Zhbéle, ki se med tém zhafam na kraj, kamur se je ròj vfédel, fhe smiram sbirajo, se samorejo spét s' vdaram na tisto véjo ali pa s' vezhkratnim ogrébanjem k' rôju spraviti. Po tém se oberne panj prav pozhasi, in se postavi prav spód v' fénzi na stol, de se fhe druge po samim krog letézhe zhbéle vanj podajo.

Ako kashe novovfajeni ròj svoje veselje nad novim stanovanjem f' tém, de sazhne veliko zhebél, ki so na panjevi bradi ali pred luknjo, proti panju obrnjenih f' svojimi perotnizami mozhen in vesél flum gnati, zhbéle pa, ki so na unim méstu, kamur se je ròj vfédel, hitro fém ter tje lasiti, je snamnje, de je materniza shé med njimi. Ako so pa zhbéle v' novim panju kmalo po ogrebénju nepokojne, in spét na prejšnje mésto létajo, je gotovo, de je materniza nékdi ostala, tedaj se morajo zhbéle vnovizh ogrebsti, in kar je nar hitrej mogozhe jih s' maternizo vred spét v' panj spraviti, kér bi drugazhi zél ròj svoj panj sapustil, in je tje podal, kjer je préd fedel, ali pa fhe zlo od svojiga gospodarja flovo vsévshi pobégnil.

Ako se ròj vféde v' vezh káp, in zhbéle mirno fedé, kar se le per pervizih sgodí, ima toliko materniz na kolikor káp je rasdéljen. Odvezhne maternize naj se polové, posébej v' majhne fhkatlize sapró, ter se

jalq^vzam dajo. Ako se pa hozhejo vse maternize v' en panj ogrebsti, se mora sazhéti per nar vézhi képi, ki se je na kakofhen neperloshen kraj v'édla, potlej se ogreébajo druge po versti.

Kmalo po tém, ki je vef ròj shé v' panju, se mu samafhi luknja, zhe prav nektére zhbéle fhe okoli nje-ga létajo. Potlej se déne v' ulujak na odbran kraj, kjer se mu sa nekoliko minút luknja odmafhi, ter se mu pušti, de léta, in se veseli nad svojim novim stanova-njem, ne de bi se kaj porajtalo na une zhbéle, ktére ne morejo savolj maternizhniga duha kraja posabiti, kamur se je materniza v'édla; kér se podajo vse spét v' svoj stari panj. Prav mlade zhbélize, to je, tiste, ki so per rojenju fhe le prvi pót is panju fhle, vender ne gredo na stari panj, kér fhe ne snajo póta nasaj. Te zhbélize naj se svezhér, de ne sleté, s' vodo pokropé, v' kako posodo ogrebejo, ter k' svojimu rôju dénejo.

Ako se pa v'éde ròj na v'foko drevo, v' gost ter-njev germ, na kak sid, ali na kako drugo neperprav-no mésto, je per v'fajanju shé vezh previdnosti in per-sadéve tréba. Nar préd se zgora fkerbéti, de solze ne fije predolgo nanj, ker mu to tako teshko dé, de hi vtégnil spét sletéti in uiti. Tedaj se mu mora nar préd féenza narediti, potlej naj se dobro s' vodo pokropi, in sadnjizh se prekadí, f' kadézho vervijo ali zunja v' panj ali pa kam drugam. Zhbelar naj ima tedaj smiraj ne-kaj majhnih panjev ali fhkatliz perpravljenih, v' ktére

se samorejo ròji s' visokih drevéf in drugih neperpravnih krajev lahko ogrebsti, in potlej is njih v' njim naménjene panjeve ali pehare pregnati.

Potlejfhni ròji imajo navado maternizhni duh fledé na tiste kraje vfésti se, kamur se je shé préd kak ròj spustil. Ako se hozhe to savolj neperpravnofti per vfa-
janju vhraniti, naj se pomashe tisto mésto f' pelinam ali hbatam, in savolj téga soperniga duha se ne bo noben ròj vezh tje vfédel.

Mladi pervizi f' staro maternizo se sméjo v' ul-
njaku postaviti, kamur si bodi, pévzi s' mladimi ma-
ternizami se pa ne sméjo nikdar postaviti v' frédo
drugih panjev, ampak vselej le na konze verflá, kér
bi si fzer materniza per prafhenju lahko v' kak drugi
panj sahla, kjer bi bila prezej umorjena.

§. 18.

*Od nektérik vladín ali regelz, po
ktérik se je per rojenju zhebél po-
sébno ravnati, in od nektérik posé-
bnih permér, ki se snajo per rójih
nakljuzhiti.*

1. Prezej ko kak panj sazhne rojiti, kar se sgodí od
devetih dopoldan pa do tréh popoldan, v' vrozhim
vreméau velikokrat fhe préd in vzhasih po okolinah

tudi she posnej, morajo vsi ljudje in shivali, kakor kokofhi, pi ali presfizhi, ktéri so bliso zhbélnjaka odstopiti, in zhbélam mora pustiti se po volji rojiti, kér se ljudi in shivál ogibajo, in velikokrat raji pobégnejo, kakor de bi se bliso njih vfédle. Zhbelar sam naj le od daljezh roja gléda, in pasi ali ni morebiti materniza na tla padla, in ne móre vezh sletéti. Nar mànj pa se smé takrat, kar ne-
kteri pozhenjajo f' kofami ali svonzi klenkati, ali kakor si bodi ropotati, kér zhbélam nizh teshej ne dé, kakor ropòt. S' tém se samore tudi velikokrat ròj, ki v' sraku léta, peljati kamur se hozhe, ali zlo strani odgnati; kér se zhbéle kakor druge shivali ljudi le varjejo in se od njih odtegniti ishejo. Ako tedaj hozhefh, de bi se ròj ne vfédel na ta ali uni kraj, pojdi sam tje, kamur hozhefh, de se ne bi vfédel, in bodi tam, pa se bode prezej drugam obernil, in si drugej pokoja iskal.

2. Vzhasih materniza per pervim ròju ali savolj starosti, ali pa ki je savolj posébhne plemenitosti preteshka, ne more vezh letéti, in pade per rojenju pred panj na tla, kar se is létanja in shumenja ròja prezej lahko sposná, kér taki ròj ne leti, kakor drugi, s' vesélim in glasnim shumam v' krogu, témùzh se rasstréfe daljezh krog okoli f' puhlim in shaloftnim mermranjem, in ishe maternize sém ter tje. Létu se ne smé zhakati, sizer se ròj poverne

spét v' prejšnji panj; temùzh materniza naj se prav
préd panjem ishe, in se bode tudi lahko nashla,
kér ima she smiram nékaj zhebél krog sebe, ki
je tudi v' tém stanu ne sapusté.

S' tém si jest délam velikokrat nar lépfhi kratek
zhaf. Maternizo dénem bersh v' navlafh sato na-
rejeno hishizo, in jo dershim na dolgi palizi, kar
nar vishe morem, pod rojézhe zhbéle, ktére jo po
duhu kmalo sposnajo, tudi prezej veseleji shum
sashénejo, in se krog njé sbirajo.

Sdaj imam shé zél ròj v' rokah, in kamur
maternizo nefem, gredo zhbéle sa manoj, le se
famo vé, de se moram pozhafu premikati, de zhbé-
le maternize spréd ozhi ne sgubé, temùzh jo lah-
ko smiram po duhu nashédjejo. Potlej postavim na
poljubnim kraju prasin panj na stol ali na miso v'
fénzo, in dénem nar préd maternizo s' hishizo vred
vanj, kér bi ròj drugazhi prezej spét is panjú slé-
sel. In sdaj gredo tudi zhbéle f' posébnó vefélím
shumam rade sa maternizo v' panj, kar sim veliko-
krat s' veféljem glédal. She gotovfhi in perprav-
nisthi pa je, zhe se per taki perméri postavi prasin
panj na mésto isrójeniga, in se materniza spuisti
prosta vanj, pa se podajo vse zhbéle, ko bi trenil,
sa njo. Ko je shé vef ròj v' panju, se smé bres
premistika, kakor vřak drugi ròj na tisto mésto
prenesti, ki mu je naménjeno. Perstaviti pa moram

vender tudi tukaj, de taka materniza, slaſti zhe savolj ſtaroſti vezh letéti ne more, ſa daljno rejo vezh ni, in malokdaj ſhe prihodno ſimo preſhivi; ſato ſtori zhbelaar, ktéri je ſvoje rôje ſa daljno rejo naménil, bòlj prav, zhe puſti rôj ſpét na ſtari panj naſaj iti, kér po tém zhes 7 ali 8 dni ſ' mlado maternizo ſpét rôji. Taki rôji ſo potlej vézhi dél od vſih ſtrani nar boljſhi, iu gotovo ſpét nadoméſtijo, kar ſ' zhakanjem na mlade maternize ſamudé.

Ako ſe pa rôj poverne ſhé préd kòt ſe materniza najde, ali zél ali pa vſaj vézhi dél od njega na ſvoj ſtari panj, naj ſe ſpuſti ſhe materniza ſa njim. Tak panj rôji drugi dan, zhe je drugazhi vreme ſato, ob ravno tiſti uri, deſiravno materniza ne more letéti, in per rojenju ſopet na tla pade.

Ako pa ni vreme lepó, de bi rojile, zhbéle ne terpé ſtare maternize zhes dva ali tri dni, temùzh jo umoré ſhe préd kòt mlade maternize ſvoje ſibéle ali piſkerhe ſapuſtijo, kér bi jim ſzer po ſhivljenju ſtrégla.

Ako ſazhnejo mlade maternize pétí, je gotovo ſnamnje, de ſtare ni vezh med njimi, in de ima rôj, ki ſe nakljuzhi 7 ali 8 dni po pervim iſroju in 3 ali 4 dni po tém, ki jo jéle pétí, ſhé eno ali vezh mladih materniz.

Vzhafih ſe tudi perméri, de pervizova materniza oſtane v'panju. Kadar ſe to ſgodí, ſe

poverne tudi ròi, zhe se je prav shé kam vředel, na svoj řari panj nasaj, in ròi navadno drugi ali tretji dan spét, ali pa mora materniza svoje zha-kanje, kér nozhe s' ròi jem iti, s' shivljenjem plazhati.

3. Dostikrat se perméri, de dva ali vezh panjev ob enim kratu ròi, in se vkùp vřédejo. Ako so vši pervizi ř starimi maternizami se bres veliko okoliřin lahko raslozhijo; kér navadno v' toliko ké-pah fedé, kolikor je materniz. Jest imam nayađo, de ogrebém v' prasin panj vsako képo posébej, in tako jih raslozhim vézhi dél řrézhno. Ako pa fedé vši ròi na enim kupu, rasdelim zélo gruzho na vezh panjev, jih ogrebem per eni perméri v' vsak panj glih, potlej postavim vse té panjeve eniga sraven drusiga ali pa eniga verh drusiga na řol, in zhbéle se same prav rasdelé, kér zhbéle, ktére niso nobene maternize dohile, niso dolgo mirne, temùzh sapusté, kmalo spét svoj panj, in se na takiga podajo, ki je materniza v' njim.

Ako mi se pa ròi tako ne dajo prav raslozhiti, jih lozhim řhe drugazhi, in fzer, zhe so se vši v' en panj spravili, postavim ta panj sraven drusiga, v' ktériga hozhem eniga ròi spraviti, na rasgernjeno rijuhó, potlej sajémam s' veliko shlizo (*řřajarnizo*) tako dolgo zhbéle od sméřhannih ròi jem, in jih dévam v' prasni panj, de vidim,

de je tudi ena materniza f' svojimi zhbélami vanj fhla, ravno tako délam tudi s' drugim ali trétjim panjem, zhe fta fhe dva ali vezh rôjev vkùp. Tako délam, dokler ne spravim vsakiga v' svoj panj. Po tém postavim vse té panjeve na stol, in szer ali eniga sraven drusiga ali pa eniga verh drusiga, de se zhbéle same rasdelé, kakor je prav. Zhe vidim, de je eden ali de fta dva smed raslozhenih panjev veliko flabeji od drugih, vsamem od mozhnejih ene shlize zhebél, in jih dénem v' flabeje; kjer pa moram dobro merkati, de f' zhbélami vred tudi maternize ne sajmem, kér bi szer vef rôj svoj panj sapuhtil, in sa svojo maternizo fhel, in bi se móгло lozhenje vnovizh sazhéti.

Ako so pa zhbéle, ktére ob enim zhasu rojijo, fami drugi ali trétji rôji, to je, vsi s' mladimi ali tistimi maternizami, ki pojejo, se malokdaj vkùp v' eno gruzho vfédejo, ampak v' vezh kúp ali zofljev, ktéri se snajo vsak posébej vfaditi, in tedaj shé tako raslozhiti, zhe se lozhenje koriftno sli. Szer pa nimam navade dvéh drujizov ali trétjizov kdaj lozhiti, temùzh fhe le fkleniti, kér sdrusheni veliko vezh dobizhka dajo kòt posamim.

Vzhasih rôji tudi na enkrat vezh pervizov, drujizov ali trétjizov, kjer se ne more nikoli dosti pasno in previdno ravnati, kér imajo rasne maternize, to je, stare in mlade, in jih rôj rôju fhe

na drevěfu rad pomori, zhe se jija ne pride bersh na pomozh. Tedaj kakor ti rasni rôji se kam spu-
stě, in se sazhnó vřědati, se mora glědati ma-
ternize eno sa drugo v' hifhize poloviti. Maternize
se pa lahke najdejo; sakaj zhbéle sgrabijo ptuje
maternize, ko bi mignil, in kër jih hozhe vezh na
enkrat pokonzhati jih, se spravijo v' majhne képe,
v' ktéríh velikokrat tudi na tla popadajo, in se same
med sabo pokoljejo, kër ne morejo vse do ma-
ternize. Té zhbéle, ki se v' takih képah ena druge
dershé, se morajo bersh vřakfebi spraviti, se ma-
terniza is fréde vsěti, in se v' hifhizo prav sama
saprěti, fzer bi jo tudi ena sama zhbéla umorila,
ko bi bila s' njo v' hifhizi.

Kadar so take vse maternize polovljene, se
dène vřaka f' svojo hifhizo v' prasin panj, in zhbé-
le se bodo same raslozhile, in se vřak rôj k' svoji
maternizi podal. Posěbno bodo pervi rôji svoje
flare po rodovitnosti difhézhe maternize s' velikimi
sheljami ífkali, in njih hifhize s' veselfem obfuli.
Ravno tako bodo tudi drugi ali trětji rôji sa svo-
jimi mladimi maternizami, slasti tistimi, ktére so
si shé isvolile, fhli, in njih hifhize obfědli.

Sdaj, ko so se zhbéle prav raslozhile, in po-
mirile, se prenesó panjevi v' ulnjak, in se puřě po
volji létati, maternizam pa se fhe le proti vezhéru
njih jézhe odpró, in njih polk jih sprejme s' ve-

sejtem, zhe le per preganjanju niso bile od ptujih zhehel smertno ranjene.

4. Ako je en ròj shé v' sraku, in se shé spét drugi perpravlja iti, se smé ene stopinje, namrezh tako daljezh na stran nesti, de shuma uniga rôja ne more slishati in se s' njim ne sméshati, in pustí naj se tam isrojiti, de se posébej vféde. Med tém pa se mora na njegov prostor prasin panj postaviti, de med tém zhasam is pashe pridejozhe zhbéle vanj gredo, ne pa k' fofedu. Kadar je pa isrojil, se tako vé, de se mora prezej na svoje prejšnje mésto prenesti. Nar loshej pa je, zhe je zhbélen shakelj per rokah, de se ròj vanj vjame, is ktériga se fhe le potlej v' panj stréfe.

Tudi se samore ròj nekoliko zhasa perdershati, ali pa se mu sna zlo vbraniti, de tisti dan ne ròji, zhe se dim tlézhiga babjiga pesdiza ali vmasane kuhinf ke zunje f kos luknjo vanj pishe.

5. Ako se je kak ròj fzer shé vfédel, pa fhe ni vsajen, in shé drugi gré, naj se sakrije prvi, zhe je mogozhe, s' rijuho, de uni ne bode mogel k' njemu, in se ne bo s' njim sméshal. Ako se pa prvi fhe ni sve vfédel, temúzh fhe le nar mozhnej vkúp letí, naj se vsame v' vsako roko na palizo navésana slo dimnata zunja, se vstopi tako na tisto stran, od ktére se hozhe sdaj is panju derézhì ròj k' tému blishati in k' njemu priti, in sa-

kadí naj se kar nar vézhi dim more, in zhbéle sadnjiga rôja, kér jim je dim sploh sopern, se bodo kam drugam vernile, in si kje drugej po-koja ifkale.

6. Ako rôj ne more pred deshjem, ki se ima lih kar vliti, ogrebfli se, naj se ta zhaf le na miru pufti, in fhe le po deshju ogrebe, kér mu desh mànj fhkodje, zhe v' képi fedí, kakor ko bi se takrat s' ogrébanjem mamil in rasftréfal. Nar bôlje pa je ga ta zhaf f' zhém odéti, in tako deshja ovarvati.

7. Ako bi se kak rôj ne hotel vféfti, temúzh prezej bres pozhívanja v' novo ftanovanje, ki si ga je shé préd po fvojih tako imenovanih fhpijonih po-iskal, potégniti, kar rôji s' mladimi maternizami radi naredé, slafti zhe fo letavne luknje njih ftarzoy tako velike, de lahko hitro in ob kratu is njih isderó, ali zhe fo rojézhi panjevi vífôko po-ftavljeni fpodaj pa bliso ulujaka ljudje ali kaka domazha shival: se mu njegova mifel nar losbej od-verne, ter se permora oftati, s' na drugo ftan obernjenim píftolnim ali puftnim ftrélam, in f' kropivnizo, ktéra se mora pa tako dershati, de kaplje od sgoraj dôli kakor desh na zhbéle padajo. V' fli se sna rôju, ki hozhe uiti, tudi péfik, prah ali perft nafproti metati, f' zhemur se je rô-jem shé velikokrat vbraniło, de nifo ufhli.

Satoraj je dobro, zhe fo nekoliko ftopinj od

ulnjaka kake fénzhnate drevéfa, de se rôji lahko vřédajo na nje. Kjer pa takih drevéfez ni, se snajo sa tiřti zhař, dokler zhbéle rojijo, kake řmrézhize ali jélkize vřaditi, ktére tako hitro ne vřabnejo.

Zhe je pařha v' okolini popolnoma nehala, řa- puřté dořlikrat pórni rôji řvoje jim řzer povoljne prebivaliřha, zhe řo řhé tudi jéli v' njih délati, řhe le zhes 4, 5 ali 8 dni řamo sato, de ři v' gojsdiř bolji pařhe poiřhejo. Sato ře mora takim rôjem vřaj pervi téden pridno klařti, de mozh dobé, in veřelje niti řgubé.

§. 19.

Kako ře paņjevi ř' řklépanjem ali řdruřhenjem mozhnejši řtoré.

Jeřti imam navado druřize ř' trétjizi ali ř' drugimi druřizi ř - ediniti, in zhe druřizi niřo zlo preřlabi, naređim iř tréh druřizov ali tudi iř tréh trétjizov dva rôja, to je, eniga tih tréh řasdelim, in ga đam unima dvéma vřakimu pol, ali po méři njih mozhí tudi vezh ali mánj od trétjiga, in dobim iř tréh řlabiř vřaj dva dobra rôja, ktéra mi gotovo vezh dobizhka đařta, kakor ko bi vřak řaře ořtal.

Řklépanje ali vřupđévanje pa ře déla takole: Svezhér řhe nemalo pred mřakam řasgarnem na řavnim

prostoru pred uljakam platnéno rijuhó, in vsamem pervizh panj ali pehar, ktériga hozhem mozhnejiga floriti ali zhe imam dva mozhnejí floriti, vsamem obá panja, ktérima se morate mishivnizi ali luknji samashiti, jih postavim fhtriz na rasgernjeno rijuhó, jima odvsamem sadnje konzhnize, zhe pa zhbéle sád fedé, sprednje konzhnize, jima vpiham nemalo dima, de zhbéle vùn ne gredo. Slamnati kofhki ali pehari pa se morajo tako visòko od svojih letavnih dílj vsdigniti, in f' kakim léfam podpréti, de morejo zhbéle vanje iti; leséni terklji ali klade pa se morajo tako ober-niti, de zhbéle tudi vanje lahko gredo. Potlej vsa-mem ròj, kí ga mislim rasdeliti, in mu vpiham tudi nemalo dima, de jim sadíshí, in ga stréfem s' mo-zhnim vdaram pred una, ktéra hozhem mozhnejí flo-riti, na rasgernjeno rijuhó, kjer je potlej vefelje glé-dati, kako rade k' svojim prihodnim tovarshizam gredo. In de se prav po méri rasdelé, se jim sna tudi s' leséno shlizo pomagati, ali jih pa s' dimam pregnati, kjer pa na maternizo zhisto nizh glédati ni, kér jo zhbéle v' panju tako umoré. Materniza se sna zhbélam tudi vséti, dokler fo fhe na rijubi, in se sa drugo potrebo ober-niti. De fo pa novi gostovi prijasníshí sprejéti, dam ne-malo medú s' njimi v' panj, kar je nar bolji pomozh fo snati in sprijasniti se.

Ako se pa hozhe trétji ali zheterti ròj spét na flari panj saverniti, se ravno tako déla, tode se ma-

terniza ne smé vanj puštiti, kér bi fzer drugi dan spét rojil. — Létu je fhe pomnit, de se morajo rôji, ktéri so se k' pomnoshenju ali pogmeranju drugih naménili, prezej po vfajenju sraveñ tistih panjev postaviti, f' ktérimi se mislijo f'kleniti, de se kakiga drusiga letanje ne navadijo.

Rôji s' rasnimi maternizami, to je, s' mladimi in starimi, se nikdar ne sméjo f'kleniti, kér take zhbéle ene drugih ne terpé, temuzh rade ene drugim maternize pomoré.

Slabe panjeve f' prestavljenjem mozhnejí délati, to je, slabi panj v' ulnjaku tje postaviti, kjer je préd mozhen, in mozhniga tje, kjer je préd slabi stal, jest nimam tako sa dobro, kakor nektéri zhbelaarji to ravnanje f' zhbélami hvalijo, kér vfelej nékaj zhebél ob shivljenje pride, in dobizhek, ki ga ima slabi panj od téga, ni nikoli tako velik, kakor je fhkoda, ki se mozhnimu s' sgubo njegovih zhebél sgodí. Zhe se pa predstavijo panjevi, ki imajo rasne maternize, se ne pomoré le zhbéle med fabo, ampak vzhafih si umoré zlo ene drugim maternize.

Ako ima tedaj zhbelaar v' svojim ulnjaku panjeve, ki imajo malo polka, in jih hozhe mozhnejí storiti, nar bòlj prav stori, zhe da starim panjevam ene shlize zhebél od mozhniga perviza, pévfke rôje pa med fabo sdrushi, kakor je bilo shé rezhenó, kjer se pa tako vé, de se mora mnoshenje f' perdjanjem zhebél kakor tudi f' fklépanjem dvéh panjev vfelej svezhér sgoditi.

§. 20.

*Od persiljenzov ali kunshtnih
rôjev.*

Persiljenzi ali kunshtnirôji so skor v' vsih zibelarskih bukvah posebno hvaljeni; jest se pa od njih velikiga prida dhe nikoli nisim mogel preprizhati, ker zhebële, zhe so prav rejene in mlade maternize imajo, na zhémur je nar vezh leshézhe, zhe je sraven tudi dobra pafha v' polju in vreme lepó, dhe same prevelikokrat in pre-rade rojijo. Tudi so ponaturfski rôji smiram bolji od persiljenih.

Zhe je pa vender komu vezh na fhtevilu, kakor na môzhi panjev leshézhe, jih sna tako le narediti: Preshene naj is panjú, ki ima veliko polka, en dél zhebél s' maternizo vred v' prasin panj, naj odmakne stari panj nemalo od njegoviga prejšnjiga mésta, in postavi naj noviga tako sraven njega, de vsak pol prejšnjiga prostora pobereta, tako bo jél odròj, kakor vsak nov ròj prav pridno délati. Stari panj bo pa ti is salége, ki je dhe, zhes 14 ali 15 dni spét nektére mlade maternize islégel, in vzhasib, zhe ima dosti zhebél, in je pafha dobra, tudi dhe rojil. Ako ima pa zibelar kako perhranjeno maternizo, sna tudi vséti od vezh panjev zhebél, ktére lahko pogrédhajo, in en ròj is njih narediti, tode se jim materniza ne smé prezej prosta dati,

ampak le v' hifhizi saperta. She le drugi dan se finé is njé spuštiti, sfer bi jo v' pervi smotnjavi sa ptujo iméle, in préd umorile, kakor bi se preprizhale, de prejšhnje nimajo vezh. Tak panj pa se mora ene tédne vsaj pol ure daljezh nesti, kér bi se drugazhi njegove zhbéle spét na svoje stare panjeve povernile.

Ali pa se sna tudi zhbélam dati le fat, ki ima sa isléshenje maternize dobro salégo, in zhbéle si bodo is té salége v' préd rezhenim zhafu eno ali vezh materniz islégle, in si smed njih eno svolile. Ravno tako se zhbelar lahko tudi fhe sa druge potrebe s' maternizami saloshi.

Sadnjizh je navada tudi od ene na drugo poštavljenih trushiz ali tudi takih panjev perfiljenze délati, ktéri imajo naloge, in to prav lahko in se tudi finé. Namrezh zhe je v' panju in v' nalogi saléga, se naloga odvsame, se ji da spét prejšhnja spodnja dilja, in se postavi sra-ven stariga panjú, kjer bo odròj kmalo sazhél létati, lastno drushino nabirati si, in f' poséбно pridnostjo sam sa sè gospodariti. In zhe se mu tudi fhe ktéra perhranjenih materniz da, zhe je prava v' starim panju ostala, bo toliko gotovfhi dober. Ako je pa odròj staro maternizo f' fabo vsél, se mora starzu nasaj dati.

Tudi naj se perfiljenzi vselej le popoldne, ko zhbéle nar bòlj leté, déljajo, kér se svezhér nar loshej vidi, ali je perfiljeniz maternizu dobil, ali pa je per starzu ostala,

kar mora zhbélar véditi, de bo védil per dalnjih opravilih f' témi rôji kaj storiti.

Sploh naj se vsako opravilo f' zhbélami k' odvernenju napák, ki se létu lahko nakljuzhijo, vselej le na vezher prevsame, kér zhbélarji ob tém zhasu druge zhbéle, ki se med take zhbélne opravila tudi rade vtikajo, nar mànj nagajajo.

§. 21.

Kako so zhbéle pregnati.

Ako hozhejo zhbéle is eniga panjú v' drusiga pregnati se, kar je dostikrat savolj ponovljenja stariga satja ali tudi savolj kaj drusiga dobro, se vsame tisti panj ali flannat pletarnik is svojiga mésta, se déne nekoliko stopinj od ulnjaka na fénzhnat kraj, se mu vpiha nemalo dima, de zhbéle is njega ne leté. Potlej se oberne, se mu vsame letavna dilja, ki je sdaj po oberajenju sgôraj, se mu odvsame tudi sprédnja ali pa sadnja konzhniza, in se postavi prasni panj ali pehar, v' ktériga se hozhejo spraviti, tako tje, de zhbéle lahko tékajo. Po tém se terka zhe dalje bòlj na panj, is ktériga se isganjajo, odsád pa se píšhe dim f' kadivnim orodjem ali f' tlézho zunjo na zhbéle. Tobakar sna tudi fajfni dim nanje puhati, in kmalo bodo zhbéle zhutile, kaj se s' njimi misli, se bodo medú do sitiga napile, ter s' mózhnim shumenjem novo stanovanje sprejéle.

Ako se per preganjanju zhebél vidi, de je materniza tudi fhla f' svojim ljudstvam v' novi panj, kar je tréba dobro mérkati; se je preganjanje po fréz hi isfhlo, in novi nasélzi bodo svoje novo gospodarstvo f' posébnó pridnostjo sazhéli. Ako se pa materniza per preganjanju ni móгла vglédati, in zhbéle sazhnejo v' svojim novim stanovanju kmalo spét nemirne biti, je snamnje, de je materniza v' starim panju ostala, ali pa je bil zlo jalov, to je, bres maternize. Ako je materniza v' starim panju ostala, se mora hitro poískati, in k' pregnanim zhbélam djati; zhe je bil pa panj jav, se morajo zhbéle spét v' prejšnji panj pregnati, potlej pa je s' njim ravnati kakor s' drugimi jalovzi. Dalje naj se preganjanje sgodi, kar je nar hitrej mogozhe, de se saléga ne f-hladi. Panj, is ktériga so se zhbéle pregnale, naj se da drugimu panju, ktéri ima veliko zhebél, sa nalógo ali podlógo, de bo salégo islégel, in satje s' médam napolnil.

§. 22.

Od zhbélnih bolésin.

Zhbéle niso tolikim kugam in bolésnim podvershene, kakor druge shivali. Njih lépo in smirno shivljenje, njih smiraj enaka hrana in nevtrudna délavnost, in njih edinost med sabo jih varje bolésin. Verh

téga je tudi njih shivljenje zelo kratko, kér shivé komaj eno léto, in zhe nar dälj $\frac{5}{4}$ léta. Nar vezh jih pomeje starosti, lakote ali pa po njih mnogih sovrasnikih, ktéri jim per njih opravih famogoltno po shivljenju stréshejo, in jih per nabiranju medú is rósh in zvetliz fhapnejo, ali pa letézhe vjamejo in s' veliko famogoltnostjo poshró, tako, de jih le malo rasun sime naturne smerti umerje.

Vender se bere v' nektérih zhbelařkih bukvah od vezh bolésin, de so jim zhbéle podvershene, kakor od šteklosti, roshizhkine bolésni, grishe in gnjilobnosti ali usmrjenja. Perva pravijo, de isvira od nékakiga malopridniga safirupnjenja, po ktérim morajo vboge zhbélize, te tako korištno štvari, kakor v' nékaki norosti ali šteklosti v' bolezhinah shivljenje konzhati.

Roshizhkina bolésin ni take file. Ta bolésin se vidi le nektére léta Vélkiga Travná in Maliga Šerpana, zhe je vlashno ali mokrotno vreme. Namrezh nektérim zhbélam raftejo na glavi med roshizhki ali tipavnizami kakor majhen pufhelzhik ene tanke nitke pokonzu, v' ktérih je nékakofhna rumena mokrota. Sdaj kader zhbéle per nabiranju medú glave v' roshe vtikajo, se prime zvétna moka téga pufheljzhika, in se sdí, kakor de bi si bila zhbéla fama sa lépfhiga voljo vénzhik na glavo naredila. Kér pa to zhbélam per njih mnogoterih opravih ni sadershljivo, fhe mànj fhkodljivo, to prav sa prav fhe bolésin imenovati ni, kér ti pu-

sheljzhkam podobni israfki bres drugih fhkodljivih nafledkov ali sami prejdejo, ali jih pa zhbéle is gláv stergajo.

Grisha praviyo, de isvira is nesdraviga medú, ki se jim poklada, ali veliko bòlj od nesdraviga zhbélam fhkodljiviga ljusta, zhe se predolgo v' njih simfkim prebivalishu perdershé. Ta bolésin pa se vstaví, zhe se pusté létati, ali pa zhe se jim da zhistiga medú, ne pa, kar nektéri terdijo, zhe se jim s' vinam ali s' shganjem sméshaniga medú poloshi.

Jest pa ménim, de prav sa prav nikakorfhne grische ni per zhbélah; kér bi se fzer, ko bi réf bila, vfak zhafléta in per vfih panjéh bres raslozhka pokasala, in se tudi kakor vfaka nalesljiva bolésin rasfhirila, kakor se postavim gnjilobnost rasfhiri, kar se pa per grishi ne sgodi. V' panjeh, ki imajo veliko polka, ki so polni fatja in mrasa dobro ovarvani, ni nikoli njéniga fledú, temúzh le v' mladih in flabih panjéh. Blato, ki ga imajo zhbéle zélo simo v' svojih shelodzih, je, kakor vfak vé, vfelej rjavo in rudezhkasto, blato pa od frove moke, ki ga dajo poléti od febe, je bòlj bélo in rumeno. — Napenjanje teléfnih mozhi, ktéro dolgo terpi, jih oflabí in ispéha. Slabi panjevi, kér imajo malo zhebél in fatja, in so tedaj bòlj mrasu podversheni kakor polni, si morajo v' hudih simah le s' védnim majanjem perotniz potrébno gorkoto délati, kar stori, de so zhe dalje trudnejí in flabeji, in de sadnjizh savolj flabosti shé ne

morejo vezh blatú v' sebi dershati ; temúzh ogerdijo pred smertjo satje, franize, luknjo, sprédno konzhnizo, in vse, kodar so fhe drugod is-hoda is panju iska-le, kar se vidi per vñih panjéh, ktéri mras in lakoto terpé ter mrasa in lakote pomerjó. Sato naj vsak zhbe-lar svoje flabe panjeve, ki fhe niso do polniga nadé-lani, dobro samashe, jih po simi mrasa varje, in jih spomladi prezej, ko je lépo vreme, ispuñti, de se ofna-shijo, pa gotovo per svojih zhbélah ne bo nikoli grishe doshivel.

Vse drugazhi pa je s' gnjilobnostjo. Ta pa je ne-varna. Ta vtégne zéle ulnjake konzhati, zhe se zhbé-lar ne poslushi fhe bersh do zhasa pravih pomozhkov, in se ne persadéva, té kuge vñtaviti. Gnjilobnost pride od vshitka nezhistiga in nesdraviga medú, ali pa od prehladenja salége v' panju.

Nektéri zhbelaarji imajo navado vino ali pa druge vpijanljive pijazhe zhbélam med pafñni méd méfhati, de bi, kakor pravijo, bôlj ferzhnost soper roparze iméle, in de bi jih drugih bolésin ovarvali. Tedaj so fami krivi té nefrészhe, kér je tak méd sfer zhbélam nefhkodljiv, salégi pa, zhe se s' njim pafe, vselej v' smert.

Pogoñto se perméri tudi, de po kakim rôju na-stopi prezej merslo vreme, ktéro zhbéle, ki so fhe v' panju ostale, permora bôlj vkùp stisniti se, tako de se saléga na krajéh fatovja prehladi, slasti zhe je rôj ves

nabrani mēd is panjú f' fabo vsél, in se mu opustí kla-
fí, savolj zhéfar so zhbéle takiga panju smiram bōlj
tibe, otoshne in flabe, tako de salégi potrebne gor-
kote f' svojim fhumenjem ne morejo vezh obdershati,
v' ktérim shalofnīm stanu saléga mrasa in lakote po-
merje, in sadnjizh gnjiti in smerdėti sazhne.

V' sazhétku, dokler se gnjilobnost ne rasfhiri
fhe po všim panju, si zhbéle vse persadévajo odpra-
viti jo. Sato se najde navadno vfako jutro sunaj
na bradi gnjilobniga panju rjavo, smerdljivo bla-
to, ki ga zhbéle po nōzhi vùn nosijo, in tù leshati
pušté, kér se ga spét ne dotikajo rade. Pisljiv zhbelar
tedaj shé samore is téga snamnja bres daljiniga pre-
iskovanja gotovo gnjilobnost ali usmrajenje takiga panjú
fposnati.

Dalje se gnjilobin panj ravno tako kakor jalov
lahko is otoshniga in shalofniga létanja, in is smerdljivi-
ga duha fatovja sposna. Pokrovzhki gnjilih pifkerzov
nifo kakor per dobri salégi vsdignjeni, ampak vderti,
in na frédi vézhi dél prejédeni. Saléga v' njih je kakor
rjav gnoj, ktériga zhbéle, po tém ko je jél smerdėti,
vezh ne morejo is panjú spraviti.

Gnjilobnost je tako nalesljiva bolésin, de zhe sta
v' sazhétku v' panjú le edin ali dva taka gnjila pifkerza,
bodo fzhafama tudi drugi okusheni, tako de se fkor vfa
saléga usmradi, kar je zhbélam[tako soperno, de raji
vef mēd, kar ga je, in fhe sdravo salégo v' panju sa-

puště, in pobégnejo, kakor de bi v' tém smradu bile. Sato sa gnjilobin panj ni druge pomozhi, kakor ga bersh ko bersh pregnati, in od ulnjaka odnesti, de kaka druga zhbéle ne pride, in téga medú ne okusi, kër je salégi strup in zhes vse nesdrav, zhe je prav ljudém popolnoma nefhkodljiv.

Zlo prasno fatovje is takiga panjú, in zlo léf ali flama od njega je tako kushno, de se per zhbelariji ne smé nizh vezh rabiti ali nuzati, temúzh pervo se mora stajati in drugo foshgati, zhe hozhe vbraniti se, de se gnjiloba ne bo dalje safadila. Tudi zlo proftor v' ulnjaku, kjer je gnjilobin panj leshal, se mora dobro pobrifati in f' kropam smiti, prédin se spét drugi panj nanj poloshi. Vender pa ni tréba, kakor nektéri terdijo, zhebél gnjilobniga panju f' kakimi selifhi kaditi ali kópati; dosti je shé, jih is gnjilobniga v' prasin panj pregnati, ktérimu se po tém, zhe ni dobre pafhe, mora pridno klafti, kër bi fzer ne oftale rade v' prasinim panju.

Zhe pa gnjilobin ròj ali fvoj panj sam sapuští, ali pa is noviga, v' ktériga je pregnan bil, spét pobégne, tudi v' novim panju ne smé spét na svoje staro mésto priti, temúzh ravnati se mora s' njim kakor s' novim ròjem, in se v' ulnjakn drugam postaviti; kër na tistim méstu, ki ga je savolj gnjilobosti sapuští, nikakor vezh nozhe biti.

Dalje so vse druge sdravila, po ktérih ljudjé iu

shivali sgrabljeno sdravje spét sadobé, zhbélam pravi trup in salégi vfelej v' smert, sato sa bolne in flabe zhbéle ni druge pomozhi kot zhišti méd, ktéri jih vfake bolésni osdravi, in jih vfakiga sléga obvaruje.

V' zhasih potrebe in lakote dobé zhbéle kakor druge shivali, tudi ufhi, ktére so pa tako majhne, de se s' golimi ozhmi fhe ne morejo viditi; sgubé se pa fame spét, de le bolji pafha nastopi, ali se pa zhbélam kakor gré klade.

§. 23.

Od sterdi ali medú sa klajo.

Sa klajo se morajo vfelej nar lépfui in nar zhišteji fatovi vséti, v' ktérih je nar mánj zvétne moke (*obnóshine*) in v' ktérih ni niza salége. Nar bolji sa klajo in nar dalje perhrani se méd, ako se od vofka odlozhi, kar se f' préfho sa méd, fhe bolje pa tako le stori: V' gorki, temni hifhi ali kévdru, kjer ni múh ali mravljá se oshamejo fatovi prezej ko se is panjú vsamejo, dokler je méd v' njih fhe gorek in tekozh v' sa to perpravljen jerbafhizh ali v' kakofhno sa to perpravno fito; podinj se postavi posoda, de se méd vanjo odtéka, in le prasne vofhéne tropine ostanejo, ktére se snajo potlej fhe oshéti, ali se pa mediza is njih kuha, ali jéfh naredi. To délo naj se vfak dan

dvakrat ali trikrat ponavlja, dokler se vef méd sa klajo ne dobí.

Ali pa se vsamejo velike persténe fkléde, na nje se poloshé perpravne sita, v' ktére se shé smezhkani fatovi dénejo; potlej se postavijo fkléde v' gorko pézh, dokler se méd, ktéri savolj svoje téshe prezej, ko se otaja, v' dno gré, od vofhin pópólnama ne odlozhi. Per tém délu je dobro pasiti, de se méd ne sgréje prevezh, kér bi se fzer tudi vofhine stajale.

Tako ozhifhen méd se na kakim merslim kraju kmalo stérdi kakor maslo, in oftane vezh lét dober zhe se le v' hladnim kévdru in v' dobrih posodah hrani, in se vřiga merzhesa varuje. Kar se posode tizhe, so pozinjéni persténi lonzi bolji od lesénih désh. Bakréna in shelésna posoda pa savolj selenize (Grünspan) in rije ni sa rabo. Le se mora méd, ki se v' vrozhih polétnih méfzih poverhu staja, vzhasih posnéti, kér bi se fzer fskifal.

Nadalje je méd od ajdniga, lipniga in sadniga zvéttja in od mnogih rósh in zvetliz bolji kòt kòstanev, smrékov in jélkov. Ravno tako je tudi méd fufhni in toplih polétij bolji in loshej perhraniti, kakor fterd mozhérnih in merslih létin.

Ako si pa hozhe kdo délo, méd lozhiti, perhraniti, ga sna zbbélam tudi v' fatéh dati, kakor fhniga pa ne morejo tako lahko, slasti zhe je star in fterjen, kakor ozhifheniga, vshivati.

Skerben zhbélar se bo s' medéno klajo oboje té

forte saloshil, de bo mógel svojim zhbélam v' vřih zhařih in v' vřih okoliřhinah, kakor gré, pokladati; sakaj zhe je permoran zhbélam řhe v' njih řimřkim řlanovanju klařti, mora to le v' řatéh biti, kér ře zhbéle řtajaniga medú rade prevezh napijó, řvoje zélo řimo řadershano blato od řebe dajo, ter tako panj řno-traj ogerdijo.

§. 24.

Od zhbélne klaje.

Dobizhik zhbelaarřta prav řa prav ře ravna po tém, kakor ře zhbélam klade. Kdor tedaj řvoje zhbéle le řamim řebi puřti, in jim ob zhařu potrebe ne poklada, njegova zhbearija ni mogozhe, de bi dolgo obřtala; sakaj pridejo zhaři, de zhbéle řunaj panjú zlo nizh řhivesha ne dobé. Tako zhbéle, zhe prav pridno létajo, in veliko obnóřhine nořijo, od řazhétka řpom-ladi do perviga řadniga zvéřja ne dobé toliko řterdí, de bi mógle od njé řhivéti. řdaj zhe ob tém zhařu ni řadořti perřhranjeniga řhivesha v' panju, jim mora klařti, kdor řih hořhe v' řhivljenju ořhraniti. řa řhe tudi po-řnej vtégnejo nar mořhnejř in nar zhbélniřři panjevř lakote pomřéti, zhe řih, ko bi lakota vřtala, řamim řebi perpuřtiřh.

Velikokrat pride vezh mersřih, řeshévniř dnévov řaporedama; řlařti Vélkiga řravna in Rořhniga řvéta,

ali pa je velika sufha, kakor se sgodí rado Maliga in Vélkiga Serpana, de ni le famo mane nizh vezh, temùzh védna burja in is-hodnik, to je, veter, ki od folnzhniga is-hoda pífhe, vfo medéno mokroto v' zvetlizah in roshah posufhi, tako de vboge zhbélize per vfi nevtrudni pridnosti vender nizh dobiti ne morejo. Létu velikokrat nar bolji panjevi, ki imajo nar vezh zhebél in salége, nar préd lakote poginejo, kér po fhtevilu zhebél k' ohranjenju veliko vezh shivesha potrebujejo, k'òt drugi flabeji. Sdaj, zhe zhbéle pred Malim Serpanam sazhnó trôte odganjati, ali zlo njih fhe negòdno salégo ruvati, je to she snamnje, de je pafha odjenjala, in je lakota préd durmi. Létu naj se fkerben zhbelar ne mudí dalje fvojih goftov, slaf tífih, ktéri fo v' kratkim dva ali vezh rôjev dali, flafkim oshivétkam okrepzhati. Nizh ne bo sgubil sato. Ob ajdovim zvétku mu bodo vse obilno povernile; sakaj kdor fvojim zhbélam v' potrebi klade, pofojuje glavnizo ali fhumo na nar vézhi in nar fkopeji obréfti, ki ga bodo kmalo zhbelarfkiga bogatina florili.

Ako naftopi prezej sa kakim rôjem hladán deshévni tédin, mora rôj trétji vezher shé lép kof medú dobiti, zhe se nozhe puftiti konez vséti mu, in kdor ne shéli nikoli sléga gnjilobnosti doshivéti, ali hozhe malokdaj kak jalov, panj iméti, naj da isrojenim ftarzam prezej pervi vezher polno koritze medú, kér rôj navadno vef shivesh, kar se ga je

perhranilo v' panjú, sa jerbšhino, ktéra sna per mozhnim rôju 10 do 12 liber snešti, f' fabo vsame, de bi mógel s'voje prihodno gospodarstvo loshej no bolje perzhéti.

Dalje naj zhbelar, de ne bo roparz vabil, s'vojim zhbélam le svezhèr v' mraku klade, in flabejim panjém takrat luknje samafhi, de is njih ne gredó, in se kakor v' pijanosti v' druge ne smotijo; mozhnejim in na polku bogatejim pa ni svétovati téga štoriti, kér se zhbéle per médu prevezh sgrejejo, po fili is panjú sriti hozhejo, in se sadušhiti vtégnejo.

Shé polno nadélanim panjevam se per pokladanju sna prasna naklada ali podklada dati, in se pošoda f' klajo vanjo postaviti. Zhbéle dišhé méd, pošébnó zhe se jim mlazhniga da, bersh pridejo, in ga nošijo v' s'voj panj. Ali pa poštavi se jim mlazhni méd le prèd luknjo, in bodo kmalo vabljene od njegoviga duha v' veliki trumi perblishale se, méd, safe perpravljeno vezhérjo, nashle, in se škùp dobre volje goštile. Ako bi se pa f' tém vender ne dale v' s'vojim nozhnim pokoju omamiti, in na to vabljene ne hotle koj perkasati se, se smé le nemalo f' perštam na luknjo poterhati, se bodo fzer s' nékako nevoljo vsdignile, pa hladko jéd vglédavšhi kmalo rade vse odpustile, in se prav vefélo in dobro iméle.

Posnej v' gorkejim vreménu naj jim klade kdo kakoršhim méd hozhe, bodo zhbéle vřak vezher s'voj kof

povshile, ali pa méd v' svoje f-hrambe snefle, in ga sa prihodno pervarvale.

Ako se jim klade v' fatéh, naj se préd pokrovzhiki, f' ktérimi so medéni pískerzi sadélani, s' ojstrim noshem po zélím fatu preréshejo, in dénejo naj se fatovi na diljo med ene vanjo po konzu vsajene zveke ali klinzhike, de se ne svernejo; potlej naj se postavijo v' panj le tako bliso k' njegovimu fatju, de zhbéle s' njega na klajne fatóve hoditi morejo, nepa de bi jih na svoje fatje perlotalo. Tako bodo zhbéle vefméd v' svoje snotranje f-hrambe prenesle, in sa prihodno perhranile, kér so f' svojo hrano grosno varzhine, in le toliko povshijejo, kolikor je prav tréba jim.

Prasni fatovi pa naj se vfako jutro spét is panjú vsamejo, kér jih fzer zhbéle rade ne le na zveke perterdijo, ampak zlo na svoje fatje perlotajo.

Zukra, sirupa, flada, medize ali drugih fladkih rezhí, ki se v' nektérih zhbelarfskih bukvah sa prav dobro klajo perporozhajo, se zhbélam rasun v' nar huji potrebi nikoli ne smé dojati, kér so vse take nena-
vadne jedi mladi salégi vselej fhkodljive, in vézhi dél gnjilobnost sa fabo perpéljejo. Tedaj, zhe se perméri, de kdo svojih zhebél réf ne more drugazhi ohraniti, kakor s' imenovano klajo, med ktéro je sadni sirup, in slasti fokrovza fladkih hrufhik, in savréti vinfki mofht f' zukram in médam sméfhan fhe nar bolji, naj jih bersh ko perva pafha nastopi, to je, ob zhafu perviga

perviga fadniga zvéjtja natanko pregléda, ali se jih ni gnjiloba lotila, in he uje to ; najjih bersh bres odlafhanja v' prasne panjeve preshene, sakaj s' drugimi sdravimi jih nikakor ne smé sdrushiti, kér bi fzer f' sabo vsétim médam tudi té okushile.

Suuaj per gorkim folnzu bliso ulnjaka vse zhbéle vkúp ob kratkim pasti, se sploh ne more svétovati, kér se zhbéle is vsih panjev sméfhane, zhe tudi nobena is sfédnih ulnjakov ne pride, prevezh koljejo, in jih tako veliko pogine.

V' nar huji lakoti, kakor se perméri velikokrat méfzov Sufhiza in Maliga Travna, se lotijo zhbéle zlo salége, in jo is pisferzov tergajo in povshivajo. Ako se tedaj per kakim panju vgléda, de zhbéle fhe negóдно bélo salégo pogošto isnafhajo, je shé sadnji zhaf klasti sazhéti jim, in jih smerti refhiti.

Lakoti flabe in utrudene, ali shé 1 ali 2 dana vterpnjene zhbéle se samorejo s' mlazhnim médam, ktéri se pa vender ne smé ne s' vinam ne f' kakorfhnim mozhnim sdravilam fi bodi, méfhati, spét oshiviti in osdraviti, le se jim mora tudi sa oshivljenje potrebna gorkota perpraviti. Pa tudi se mora pomniti, de se od lakote ali merslote oterpnjene zhbéle ravno tako kakor druge smersnjene shivali ah ljudjé ne sméjo bersh is mrasa k' vrozhi pézhi prenesti, ampak le f' pozhafnim in nastopnim grétjem se morajo oshiviti, de bodo prav popolnoma osdravile.

Tako se najde velikokrat spomladi per fhe merslim vremenu po solnzhuim fahodu veliko vézhi dél f' zvét-no moko obloshenih mrasa premertih zhebél, ktére niso mógle svojiga doma dofézhi, temúzh so mógle is trudnosti pred ulnjakam na tla popadati, in tukaj obleshati. Take zhbéle se morajo kolikor je mogozhe pobrati, slasti zhe so v' fnég padle, se zhes nozh v' ulnjaku ali na kakim drugim hladnim kraju f-hraniti in drugi dan per gorkim solnzu pred zhbelnjakam na diljo poloshiti, tako bodo po solnzhuim toploti vse spét oshivéle, in na svoje panjeve sletéle. Ko bi pa ta dan solnze ne sijalo, in zhbélé savoljo mrasa ne mógle letéti, naj se vsujejo v' glash ali kako drugo posódo, ter naj se pusté fhe le na vezher po gorkoti v' hifhi spét k' shivljenju obuditi. Potlej naj se dénejo v' panj, ki ima malo zhebél, f' kofzam medú vred, in per ti vezhérji se bodo f' zhbélami téga panjú lepó sprijasnile in pobratile.

Referdene zhbée se nar oshej in nar hitrej potolashijo, zhe se jim mlazhniga medú tje postavi, ktéri jim bo koj difhal. Navadin zhbélni panj f' 15 do 20,000 zhbélami potrebuje sa svoj simfki shivesh v' navadnim zhbelnjaku vsaj 20 liber medú, v' dobrim ulnjaku ali v' nekurjeni ne premersli ne pregorki in smiraj enako topli stanizi (zimru ali kaki kamri) ga ima dosti pol toliko.

Ako se mora zhbélam spomladi sgodaj klafti, jih

to slo osiví in k' pridnoſti podbode; sato ſafaja mater-
niza navadno veliko ſalége, kar zhbéle ſili, de tudi v'
merslim vreménu možhno leté, de ſalégi potrebné zvé-
ne moke naberejo, kjer jih pa veliko pogine, in tako
pridejo taki panjevi slo ob zhbéle. Sato naj ſe klajenje
ſpomladi, zhe ni prav velike ſile, kar je nar dalje mogo-
zhe, odklada, de topleji vreme naſtopi. V' toplejim
vreménu jim klaſti je nar bolje pomozh, da zhbéle ſgodaj
rojijo, in de ſe njih premoſhenje povékſha. Satoraj je
bolje takim panjevam, od ktérlih ſe miſli, dé bodo po
ſimi ſvojo medéno ſalogo lahko povſhili, ſhé v' jeſéni
klaſti ter jim tako potrební ſhivesh preſkerbéti.

Nar bôlj prav pa ſe ſtorí, zhe ſe v' take panjeve
poſtavijo koj v' jeſéni zéli ſatovi, ravno tako kakor ſo
v' prejšnjim panju ſtali, tako bliſo njih ſatja, de zhbéle
lahko ſ' ſvojiga na nje hodijo. Samo pa ſe vé, de ſe
morajo ſpomladi ti ſatovi ſpét iſ panjú vséti, de ſe zhbé-
le ſ' tém v' ſazhétim rédu ſvojiga ſidanja ne mótiſjo.

Ako je zhbélam tréba v' jeſéni zhiſti med klaſti, ſe
mu ne ſmé nizh vode perméſhati, kér ga zhbéle v' ſvo-
je ſ-hrambe preneſó in ſa ſimo ſ-hranijo. Sato naj ſe
jim tudi v' jeſéni nikdar prepoſno ne klade, de ſamore-
jo, prédin merslo vreme naſtopi, piſkerze, ki ſo jih ſ'
médam napolnile, ſ' potrebnimi pokrovzi preſkerbéti,
kér ſe ſzer méd v' odkritih ſkíſa, kakorſhen je zhbé-
lam nesdrav.

Od klajnih koritiz.

Klajne koritiza sméjo mnoge podobe, velikosti in tudi is vſake forte tvarine, to je, is vſake forte rezhi biti. Moje ſo navadno 7 ali 8 pavzov dolge, 3 ali 4 pavze ſhirôke in vſaj en paviz globoke. Vſako koritize ima is dna kakiga ſita vrésan in lihprav vanj umérjen pokroviz, ktéri po médu plava, de zhbéle lahko sloſhno po njem hodijo, in ſkosi njegove luknjize vef méd isferkljajo, bres de bi ſe vmasale ali pa zlo potonile, kar ſe druga-zhi velikokrat perméri, ſlaſti zhe zhbéle hitro in na enkrat v' koritize ſhinejo.

Nektéri zhbelaarji imajo tubi lonzhéne, porzelanaſte in ſtekléne ali glashnate koritiza, ktére imajo snotraja na krishim globoke sarése, v' ktére ſe méd vlije, de ga zhbéle lahko poſferkljajo.

Vender ſo ſmed vſih koritiz koritiza is terdiga leſa nar perpravnifhi; kér per njih, zhe ſo le ſ' potrebnim vanje umérjenimi mréſhzami od plavajozhjih ſitovih dnov preſkerbljene, nobena zhbéla ne pogine, in ſe tudi tako lahko ne vbijejo, kakor zhe ſo is kake druge rezhi.

Nektéri zhbelaarji imajo naméſto klajnih koritiz kupize ali pa ſteklenize (*ſlaſhe.*) Te napolnijo s' médam, jih ſavéshejo v' platnéno zunjo, v' kétro ſo préd s' iglo luknjize prebodli, ter jih povésnejo na verhno luknjo

panjú ali pletarnika. Po tém se méd prezéja tako po zhasu fkosí luknjizhaso platno v' panj, de ga zhbéle lahko v' sanj naménjene f-hrambe odnafhajo.

Nar bolje in nar bòlj prav pa tisti zhbelar svojim zhbélam poklada, ktéri se per pokladanju po tém kakofhni de fo njegovi panjevi in po vsih drugih okolinah tako ravna, de zhbéle jim poklajen méd lahko is klajne posodize v' svoje pífkerze prenesó, de per prenafhanju nobena ne pogine, in de se nizh medú ne slije, kar bi roparze vabilo.

Koritiza se morajo vsako jutro, naj fo prasne, ali ne, spét is panjev vséti, drugazhi bi jih roparze po dnévu oduhale, in potlej témpanjevam dosti persadévale.

§. 26.

Od terganja in podresovanja zhebél.

Per odjemanju medú, ktéro se po mnogih krajih préd ali posnej, vézhi dél pa Velkiga Serpana in Kimovza, kadar zhbéle nehajo méd nositi, sgodi; se vsame zhbélam ali le odvézhni dél medú, kar se imenuje zhbéle podresovati, ali pa se pomoré s' ognjem in shveplam, de se jim vef méd, ki je v' panju, vsame, kar se pravi zhbéle tergati.

Ako se zhbéle podresujejo, se odshenejo s' dimam vmasane kuhinjske zunje ali pa tudi f' fajfnim dimam

od tiste strani satja, ki se misli isrésati. Potlej se isré-
shejo f'podresovavnim noshem vézhi dél stari in zherni
fatovi, de imajo zhbéle spét prasin prostor novo satje
délati, ktéro se mora prav sa prav vsako trétje léto
ponoviti.

Podresovanje zhebél sna v' takih krajih, kjer ima-
jo veliko medú pa vender ne rojijo rade, dobro biti;
sploh se pa ne more perporozhati, kér ste le malokdaj
dvé dobri medéni létini saporédama, temúzh vézhi dél
pride rada sa dobro létino flaba, v' ktéri je zhbélam
perhranjen méd dobre létine gotovo perjéten, in dosti-
krat edina pomozh, de se per shivljenju ohranijo. Sato
jest nimam navade prezej pervo léto odvezhni méd od-
jemati, ampak she le drugo, kadar sazhenja she tord
in zukren biti, kakorshniga zhbéle ne morejo vezh
vshivati, ktéri se pa s' gorkoto lahko staja, in je potlej
dober sa klajo.

Nadalje podrésani panjevi nikoli tako radi né rojijo,
kakor nepodrésani, in zhe tudi rojijo, se to sgodi go-
tovo ene tédne posnej kakor per drugih, ki se jim je
vse fatovje in vef méd puštil.

Trushzhnatim panjevam, to je, eni na drugo po-
stavljenim trushizam, se odvezhni méd vsame in satje
ponovi, zhe se jim odvsame ena naloga ali podloga,
ktéra se jim v' potrebi spét lahko da, sato je isresovanje
fatov per trushzhnikih nepotrébno. Kar se pa pomorje-
nja zhebél tizhe, de se jim vef méd vsame, zhbelarji

vézhi dél niso eno misli. Kar se mene tizhe, mislim, de naj se zhbéle v' takih krajih, kjer malokdaj rojijo, in so s' svojim odvezhnim médam in satjem sadovoljne, tako dolgo pusté shivéti, dokler panj sam savolj prevelike maternizhne starosti in nerodovitnosti, ktéra is starosti isvira, ne umerje. To pa se takrat sgotí, kadar per smerti maternize ni v' panju nizh vezh sa islégo nove maternize dobre salége.

V' krajih pa, kjer se zhbélam velikokratno rojenje dostikrat she vhraniti ne more, bi se zhbéle nesméno pomnoshile, ko bi se nikoli nobena ne umorila. Le bi se jih ne smélo, kar nektéri kupzhevavzi s' médam délajo, tavshent in tavshent njih lakomnosti v' dar pernefti, temúzh bi se mógli slabji panjevi s' novim satjem in mladimi maternizami sa pleme pustiti, ter v' take kraje na pasho dati, kjer zhbéle rade rojijo, in se flo mnoshé.

§. 27.

Od zhbélnih sovrashnikov.

Tudi zhbéle, kakor vse druge shivali, imajo sovrashnike. Nar bôlj jih pa salésjejo tisti ptizhi, ktéri se fzer radi od insektov shivé, in med témi so frakoperji nar hují. Ti se radi bliso ulnjakov dershé, in shivé vézhi dél od zhebél. Kamenfhzhiki, ilovzhize, lastavize,

paftarizhize, sníze, berglesi ja zlo vrabzi in drugi tak; prebivavzi podnébja so veliki prijatli fladkiga zhbélniga mefa *)

Med zhbélnim sarodam so ferfhéni nar vézhi fovrashniki sanje. Leti zhbéle letézhe lové, ali jih sgrabijo na bradah panjev, jih rasmefarijo in poshró prezej na méftu, ali jih pa prezh nefó.

Zhbelar naj si persadéva, kolikor je mogozhe, pomoriti jih, slasti pa njih gnjésda poifkati, in jih s' ognjem in vrélim kropam poonzhati.

Ofe se szer tudi rade same povabijo, in so dostikrat prav filné, slasti v' jeféni v' hladnim vreménu, ko klunje panjev nifo vezh obfédene, pa ifhejo le bôlj medú, ktéri se jim mende fhe bôlj perléshe kakor zhbélon mefo.

Tudi mravljé (*bravljínzi*) in pajki se sméjo po pravizi med zhbélne fovrashnike fhtéti. Pervih naj se fkuhfajo mravljíjha (*bravljíjha*), ki so bliso ulnjaka, rasmetati, in kakor je mogozhe, pokonzhati in satréti drugi, to je, pajki pa poloviti in pomoriti, kar se svezhér v' mraku, ki imajo navado is svojih kotov perlesti, in po dnévu poshkodovane in rasfbergane pajzhevne popravljati, nar lóshej sгоди.

Rauvno tako imajo tudi fhtrígalza, martiniz in krota slo radí zhbéle, pa so sadovoljni vézhi dél shé

*) Tim ptizhem, se tako vé, de se tñ in tam drugazhi pravi: Kamenfzhik, kamnizhar, tudi skalar. Paftarizhiza, paftariza, tudi volariza.

s' mertvími, in shivim niso tako nevarni kakor zhbélni metulji, to je, rijave véfhe, ktére zéli dan v' ulnjaku tizhé, po nôzhi pa f'kos nesamasane fhpranjizi ali odmafhene letavne luknje v' panjeve slésejo, in svojo salégo v' prasne fatove dénejo, is ktérih se velikokrat en zél pavez dolgi zhervi isvalé, ktéri dostikrat vse fatovje kakiga flabiga panju prejedó, ter prasno fatje f' fatjem, ki je saléga v' njem, vkûp saprédejo.

Sadnjizh se morajo zhbéle tudi, slasti v' simf'kim zhafu in posébno v' krajih, ki so bliso gofhav, pred mifh-mi, podganami, duhorji, podlafzami in zlo pred medvédin, ktéri so shé dostikrat v' eni nôzhi vezh panjev rasmefarili in pokonzhali, f'kerbno varovati.

§. 28.

Od roparz ali ropniz.

Roparze niso kako posébno pleme ali posébna sorta zhebél, temûzh dostikrat ravno tistiga zhbelnjaka, vézhi dél pa od blishujih ulnjakov, desiravno so nemalo bòlj zherne kòt druge, kar je od tod, kér se hitro kòt tatovi v' medéne pifkerze ptujih panjev plasijo, si dla-ko na sadnjim shivotu ogulijo, in se s' médam omashejo.

Ako se kakimu panju perblishajo, se ne vfédejo tako predersno in bres f'kerbí na brado, kakor druge

zhebéle, temúzh od konza leté vse pláfhne in varne proti luknji, pa spét bersh odtégnejo, zhe se jim kaka druga zhebéla perblisha. Dostikrat se verté v' sraku kakor de bi na miru stále, in mende ogledujejo kdaj bo perloshnost, de se bodo lahko v' panj spravile. Tudi se kashejo vse prijasne in se hlinijo, kakor de bi hotle f' zhebélami panjú, ktériga hozhejo obropati, prav f'-snaniti se; sdaj zhe so té prijasne s' njími, ali pa jih vsaj ne porajtajo, in se jim ne vstavljajo, kakor se rado sgodí per jalovih, gnjilobnih, ali kakor si bodi skashenih panjevih, se skosi luknjo splasijo, se v' panju kar morejo medú napijejo, beshé s' njim kar nar hitrej morejo domú, ter pridejo kmalo spét s' drugimi v' tako velikim fhtevílu, de so v' stanu v' kratkim zhasu nar tésheji in nar bogateji panjeve pokonzhati, kér se zhebéle od mozhi roparjev premagane vezh ne branijo, temúzh tudi s' roparjem dershé, in sadnjizh tudi s' njimi gredo.

Nektéri panj gré le sato na ropanje, de si medú perdobí, veliko pa jih gré is potrebe in lakote. Poflédnji, to je, tisti, ki gredo is potrebe na ropanje, niso tako nevarni kòt prvi, kér jih zhebéle savolj slabosti in medlosti lahko premagajo.

Zhebélam je perrojeno, de méd nabirajo, kjer koli ga dobé. Ako ga tedaj ni na travnikih in v' gojsdéh ga skufhajo ondi nabrati, kjer ga f' svojím tankim nosam ovohajo. Kér pa méd, kakor vsak zhebelar do-

bro vé, is ulnjakov možhno dufhí, sato jih ta perjetin duh tolíkanj vabi, de velikokrat f' strafhno poshréfnostjo ptuje panjeve salésjejo, in ne gledezh nevarnosti svojiga shívljenja vanje podajo se.

Panj, na ktériga ropnize gredo, se sposna is njegoviga nenvadno hitriga létanja in glasniga shuma vanj in is njega hitézhlih zhebél. Le pasiti je tréba, kam de vlézhejo, ali od ktére strani de pridejo, in ropni panj se bo kmalo rasodel, kér tudi is téga ravno tako hitro, zhe prav ne v' taki trumi kakor is uniga vùn in notri leté. Nar gotovej pa se sáfledí ropar, zhe se obropanímu panju ene minute, in sfer tako dolgo luknja samafhí, de se mu je shé vezh roparz na brado sbralo, na ktére se potlej pést pepéla vershe, de so od njega béle, in od drugih zhebél raslozhene; in kér se téga sasnamnjevanja vstra-fhijo, prezej isleté in v' svoje stanovanje hité; in sdaj se smé le mérkati, v' ktére panjeve gredo, kér so ravno is tístih tudi na rop fhle.

Dostikrat gredo tudi zhbéle is vezh panjev ob enim na rop, in se spuisté vse na en panj, zhe imajo nam-rezh kak vsrok do téga.

Sdaj zhe je kak panj od roparz premagan, naj se mu bersh shrélo ali luknja satakne, se puští ene minute, in sfer tako dolgo tako stati, de bo brada téga panjú roparz, ki hozhejo vanj iti, vfa polna; potlej naj se polijó té na bradi okoli tékajozhe zhbéle

s' merslo vodo, tako vstrašhene bodo prezej prezh po-
dale se; sa tēm se luknja sna spēt odprēti, in tako
dolgo odperta puftiti, de fo vse roparze is panjū is-
letēle, in druge nasaj perletēle, de bi vanj fhle; in
sdaj se mora luknja spēt satakñiti, in ropne zhbēle,
ki fo sē na bradi panjū vnovizh sbrale, kakor prēd
s' vodo politi, in to se mora tako dolgo ponavljati,
dokler ni vñh ropniz is panjū. Na tosemora panj sama-
fhiti, prezej delezh od zhbēlnjaka odnefti, in fhe le sve-
zhēr f' ktērim tofēdnjim fi bodi sdrushiti ali pa se
sna, zhe ima maternizo in fhe dofti polna, kar je
per obropanih panjēh malokdaj, kēr roparze mater-
nizo vėzhi dēl umorē, na ene dni, de ropne zhbēle
na ropanje posabijo, na kak drugi kraj, vsaj pol ure
delezh prenefti, kamur ne bodo sa njim fhle.

Ropanje pa, kolikor mogozhe odverniti, zhbelar
ne smē nikoli jalovih, gnjilobnih, ali kakor fi bodi
popazhenih, ampak smiram sdrave, mozhne in polka
polne panjeve imēti persadēvati fi; jih ne smē nikoli stra-
dati puftiti, in jim mora ob zhasu potrebe klafti, ko ni
vezh pashe sanje, kakor od perve pomladi do sadniga
zvėtja in po ajdovjim zvėtju v' jesēni, kakor tudi o veliki
fufli; zhe mersli vetrovi pifhejo, jim mora shrēla ali le-
tavne lukuje smanjfhiti, in tako se mu ne bode roparz
dofti bati. Premenjenje panjev, to je, obropan panj na
mēsto ropniga, in tēga na proftor uniga postaviti, malo-
kdaj kaj pomaga.

Ptuje roparze pa f' šrupam ali drugimi takimi škodljivimi rezhmi moriti, ni perpušheno.

§. 29.

Od kupovanja zhebél.

Ako se zhbéle sato kupujejo, de bi dobizhik pernefle, to je, de bi v' ajdovim zvétju medú nanofile, se mora persadéveti, de se slo zhbélne in polno nadélani panjevi kupijo, de bodo o obilni pafhi dobizhik pernefli, ki se od njih perzhakuje, kér imajo taki panjevi dosti f-hramb, kamur lahko nabran méd odloshé, ne de jim bi bilo tréba s' sidanjem novih f-hramb, zhaš tratiti.

Ako se pa zhbéle kupujejo sa réjo, ni toliko leshé-zhe na velikim fhtevilu zhebél in obilnosti shivesha, kakor na maternizhni rodovitnosti in na novim fatju; kér panjévi, ki majo mlade in tedaj rodovitne maternize in prav novo fatje, veliko préd in veliko raji, rojijo, kakor uni, ki imajo stare maternize in shé zherno fatje, zhe imajo tudi veliko zhebél in medú.

Le se ne sméjo zhbéle, zhe se hozhe, de se bodo dobro redile, nikdar na boljim kraju kupiti, in na slabjiga prenešti. Tudi jih ni dobro prebliso kupiti, rasun spomladi fhe préd kòt se jim pervikrat odpre kér jih szer

veliko, zhe niso vsaj pol ure deljezh kupljene, spét na stari ulnjak gré; sato taki panjevi radi slo ob polk pridejo.

§. 30.

Od preselovanja zhebél.

Preselovanje zhebél v' druge kraje, kjer je bolji pafha, je sfer smiram teshavno in neperloshno, vender je trud vézhi dél dvojno plazhan. Preselovanje se mora f' posébnó fkerbjo sgoditi. Ako jih shénfke prenasfha-jo, naj jih nosijo na glavi; zhe jih pa mófhki, naj jih nosijo prav varno na krofhujah. Ako se prevashjejo, naj se to sgodí na zhbélnim vosu, in sfer vselej po nõzhi. Per preselovanju jim ne smé potrébniga sraka manjkati, kér bi se sfer prevezh fogréle in sadufhile.

Mladi panjevi, ki imajo le malo fatja in fhe veliko nesamasanih fhpranjiz, se ne sadufhé tako lahko, kakor stari in polno nadélani. Le se njih mehko in perhko fatje, zhe se kaj potrésejo, raji podré kakor per starih. Sato se morajo takim panjevam f' kakim dolgim svédram fkos njih novo fatje ene dni pred preselovanjem ene palizhize vtakniti, de zhbéle fatje na nje perterdijo ali perlotajo. Per starih panjéh pa té previdnosti ni tréba, kér je njih staro fatje shé tako dofti terdno. Nasproti pa je per starih panjéh vézhi nevarnost, de se ne bi sadu-

fhili, kakor per drugih. Sato fé jim luknje nikoli ne sméjo popolnoma samafhiti. Tedaj zhe se prevashjejo, in se jim luknje per nakladanju samafhé, se jim morajo kmalo spét popolnoma odmafhiti, in to tolikanj bòlj bres fkerbi, kér zhbéle, ki so se f' pretrésanjem shé nemalo vtrudile, po nôzhi shé tako ne isleté vezh, zhe ravno jih veliko is panjú perdere, in dostikrat zélo konzhnizo obfèdejo. Létu je vender tréba dobro pasiti, de se jih zéle képe, ki od vosa vífé, ne odtergajo in ne firésejo, kar se per takih pergodkih rado sgodí.

Dalje mora vsak zhbélui preselovavez véditi, de morajo vosovi f' zhbélami, zhe po nôzhi ni mogozhe tje priditi, kamur so naménjeni, fhe po dnévu obftati, de zhbéle lahko isleté, kér bi se drugazhi sadufhile.

§. 31.

Od posébnih sélifh in drevéf, f' ktérih zhbéle nar vezh naberejo.

Defiravno zhbéle veliko medú dobé is roshde ali mane, ki je v' nektérih létih v' polétinfkih mészih o slo hlapljivim in foparnim vreménu is listov nektérih drevéf, slafhi takih, na ktérih je veliko ufhi, nalishejo, ga dobijo vender nar vezh na mnogih roshah in mnogih zvétjih, med ktérimi je ajda na pervim méftu. V' krajih, kjer se to shito slo féje, perdobé zhbéle, ako

naštopi ob ajdovim zvétju lépo vreme, in kaj zhasa ter-pí, filno veliko medú, tako de se jim morajo v' tém zhasu dostikrat, dvé ali trí naloge dati, ali se pa sméjo v' prasne panjeve pregnati, in vender f'he smiram sa rejo dobre oftanejo.

Sozhivja: kakor bob, grah, grahorza, shenf, fé-menfka répa, répiza, shajbelj, šivka in vezh drugih so sa zhbéle prav dobre, in sploh jim da vsa zvetézha vertifhna (*vertni sad*) rasun krompérja, veliko medú. Tako so tudi vse detéljne pleména slo me-déne. Nar raji in szer vřak zhas obifkujejo zhbéle bélo détéljo, rudezho pa le Roshniga Zvéta in Vélkiga Serpana.

Mnogi zvetizhi in roshe na travnikih dajo po svoji lařnosti vezh ali mànj medú. Vender imajo zhbéle suhe gorfke travnike veliko raji kòt mozhérne in blatnařte.

Reřje, ktéro od perve pomladi do posne jeřéni ne-prenéhama zvetè, je v' tistih krajih, kjer ga veliko rařte, zhbélam filno k' pridu.

Na timjanu ali timashi, shajbeljnu in materni duřhizi dobé zhbéle nar perjetnejši in nar lépfhi defhézhi méd, na zvétovzu, drénu in léřkovni pervo poshivlje-nje spomladi.

Na glogu, zheřminju, zhernih jagodah, malinju, oftrořhnizi, in na vezh drugih zvetézhih ternjevjih in germovjih najdejo zhbéle prav veliko shivesha. *)

*) Té germovja in ternjevja imajo řkor na vřekim kraju druge imé-na: Ostrořhniza, oftrogize, na Gorenřkim zhera malina, zherai maslenzi, tudi robida, robidovje.

Smed mnogih vertnih in sadnih drevéſ, is ktérſh zvéſtja zhbéle nar vezh medú dobé, ſo zheſhneve in jabelzhne ſa tém vſe zheſhpljeve in hrufheve drevéſa na pervim méſtu, k' ktérſm ſe fhtejejo ſhe kutne in neſhplje.

Med gojsdnimi drevéſi je nepreplazhljiva lipa ſ' ſvojim lepó deſhézhim in v' mnogih bolésnih tako sdra- vim zvéſtem v' prvi verſti. Njo zhbéle groſno ljubijo, in jo obſkuejejo od ſgodniga jutra do poſniga vezhéra v' zélih rôjih, tako de je veliko zhbelaarjem napzhina miſel v' glavo padla, de zhbéle mende zlo zheſ nozh na nji oſtanejo, in ſe jih veliko pogubí in konzha. Sato ter- dijo, de ſo lipe zhbélſni reji ſhkodljive, kar pa gotovo ni réſ, kér ſim prav naſprotniga preprizhan, in imam pogoſtniga rojenja in ſploh vſiga dobriga ſpéha ſvojiga zhbelaarſtva vézhi dél le veliko lipam ſahvaliti ſe.

Sa lipo ſaſluſhi predragi koſtanj pervo méſto, in ſhé sato, ko to drevo zvetè ob zhaſu, ko je ſhé ſkor vſa druga paſha ſa zhbéle nehala, in jim je tedaj sdaj nar ljubſhi.

Dalje ſe imajo zhbéle bliſo jélknih in ſmréknih go- ſhav tudi prav dobro.

§. 32.

*Nektére orodja , ktére so per zhbeleriiji
potrébne.*

Per dobri zhbeleriiji so fledézhe orodja potrébne:

1. Perpravna s' omrëshjem is mefingastiga drata narejenim previdena kapa, in par is terdne od jicharja vftrojene ovzhine dělanih rokovic, de jih ne more zhbélno shélo predréti.
2. Pozhafu tlézha in slo dimnata perfhganiza is od mastnih lónz vmasane zunje. Sa filo tudi f' plehovno pufhizo okovanim méham previdena kadivna perprava, ktére se per pregaujanju zhébel pošébnó potrebuje.
3. Dobra pufha sa ptizhe stréljati, in lahka kropivniza ktéra je flushna slasti per rôjih, ki hozhejo uiti.
4. Plehovna velika shliza (*vsajavniža*) sa vsajanje rôjev.
5. Nekoliko zhbélnih shakljev is mufhje mréshe, de se per pogostnim rojenju eni vanje polové.
6. Dolga klop ali vezh stolov, na ktére se panjevi, ki so se per rojenj u smefhali, in ki so bili per vsajanju spét raslozheni, eden verh drusiga ali eden sra-ven drusiga postavijo, de se popolnoma raslozhijo.
7. Eua perpravna lojtra in en drog, ki je f' kratkim fhtrikam prefkerbljen, in eni lahki panjevi ali

fhkatlize, v' ktére se vfajajo rôji, ki so se na vi-
foke drevéfa vředli.

8. Nektére is tankiga mefingastiga drata narejene hi-
fhize ali foglovshiki, de se kadar je tréba, lahko
maternize vanje sapró.
9. Platnéna rijúha, de se v' fili fhe neogrebeni rôji s'
njo sagernejo, de se drugi s' njimi ne poméfhajo,
ali pa de se zhbéle per lozhenju nanjo stréfejo.
10. Sa podresovanje panjev perpraven podresovaven
nosh, svéder sa véhe vertati, kladvo, dléto, tanak,
terden na obéh konzéh s' rogmi previden mefingast
drat, de se fatje ene na drugo postavljenih trushiz
s' njim, kakor je tréba, lahko preréshe.
11. Vezh rasnih klajnih koritiz, s' nektérimi klajnim
fhkatlami.
12. Némalo kita ali lota is mehkiga in vlezhézhiga krav-
jeka, de se raspokljeji in fhpranje s' njim sama-
shejo.
13. Nékaj jerbafhzhev ali zedíl sa prezejenje klajniga
medú, kakor tudi mnoge lonzhéne pofode, v' ktére
se hrani.
14. Sadnjizh préfha sa méd in vofik.

Druge per mnogih opravih f' zhbélami fhe potrebne
rezht in orodja bošte prebrisaniga zhbelaarja pamet in
fkufhnja nar bolje uzhile.

The other side of the paper is also covered with a similar pattern of lines and dots, which are arranged in a regular, grid-like fashion. The pattern consists of small, dark, rectangular marks that are spaced evenly across the surface. The overall appearance is that of a technical drawing or a map, possibly representing a geographical area or a structural design. The paper is aged and shows signs of wear, including creases and discoloration.

K A S A L O.

	Stran
P redgovor perviga natifa	3
P redgovorzhih drusiga natifa	7
§. 1. Od zhebél sploh	9
§. 2. Od mnogih plemén ali fort zhebél	9
§. 3. Od maternize	10
§. 4. Od sgube maternize ali jalovine	18
§. 5. Od prafhenja ali obhóda materniz	22
§. 6. Kako fe samore zhbélar s' maternizami prefkerbéti, in jih dàlj zhafa per shivljenju ohraniti	24
§. 7. Od maternizhniga pétja	26
§. 8. Od délavnih zhebél	27
§. 9. Od zhbélniga pika	33
§. 10. Od trotov	35
§. 11. Od ulnjaka ali zhbélnjaka	39
§. 12. Od divje zhbélarije in zhbélnih prebivalish ali panjev	42
§. 13. Kako je f'zhbéлами po simi ravuati	50
§. 14. Kdaj fo zhbéle vùn poftaviti	55
§. 15. Od prafhenja zhebél	59

	,Stran
§. 16. Od rojenja zhebél	60
§. 17. Od ogrébanja ali vfajanja rôjev	66
§. 18. Od nektérih vladín ali regelz, po ktérih se je per rojenju zhebél posébnó ravnati, in od nektérih posébnih perméri, ki se snajo per rojih nakljuzhiti	70
§. 19. Kako se panjevi f' fklépanjem ali sdru- shenjem mozhneji ftoré	79
§. 20. Od perfiljenzov ali kunfhtnih rôjev	82
§. 21. Kako so zhbéle pregnati	84
§. 22. Od zhbélnih bolésin	85
§. 23. Od fterdi ali medú sa klajo	91
§. 24. Od zhbélne klaje	93
§. 25. Od klajnih koritiz	100
§. 26. Od terganja in podresovanja zhebél	101
§. 27. Od zhbélnih fovrashnikov	103
§. 28. Od roparz ali ropniz	105
§. 29. Od kupovanja zhebél	109
§. 30. Od prefelovanja zhebél	110
§. 31. Od posébnih sélifh in drevéf, f'ktérih zhbéle nar vezh naberejo	111
§. 32. Nektére orodja, ktére so per zhbélariji po- trébné	114

Popravki.

N ^a strani	v ^a verſti	od ſpodaj	beri	namésto	
13	9		ga	gai	
19	4	"	puſté	putſé	
20	4	"	nimajo	juimao	
27	2	"	ispusti beſédo	„vpanju“	
32	13	"	preprizhati	namésto	prebrifhati
61	4	od ſgoraj	panju	"	panju
66	8	"	vanje	"	vanj
68	7	od ſpodaj	ſe	"	je
73	9	"	piſkerze	"	piſkerhe
—	4	"	ſo	"	jo
76	8	"	veſeljem	"	veſelſem
77	5	"	veſ	"	ſve
82	7	"	ispusti beſédo „ti“		
84	6	"	sa beſédo tékajo perſtavi „vanj“		
94	13	"	beri ſladkim, namésto ſlaſkim		
97	2	od ſgoraj	in zhe je to	"	in he uje to
98	9	od ſpodaj	Rasferdene zhbélc ſe nar loſhej		
			namésto Reſerdene zhbélc ſe nar oſhel		
100	12	od ſgoraj	beri tudi	namésto	tubi
—	2	od ſpodaj	" ktéro	"	ketro
104	10	od ſgoraj	" pokonzhati	"	poonzhati
—	12	"	" luknje	"	klunje
—	14	"	" zhbélno	"	zhbélon
108	11	"	" polka	"	polna.